

Gedwongen vriendt

Lope de Vega

Vertaald door: Isaak Vos

bron

Lope de Vega, *Gedwongen vriendt* (vert. Isaak Vos). Izaak Duim, Amsterdam 1743 (herdruk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/lope001gedw04_01/colofon.php

© 2011 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'd', 'b', and 'n' in a stylized, blue, sans-serif font, followed by the lowercase letter 'l' in a similar font. The 'd' and 'b' are connected at the top, and the 'n' is connected to the 'l'.

Copie van de privilegie.

DE Staten van Holland en Westvriesland doen te weten: alzo Ons te kennen is gegeven by de tegenwoordige Regenten van het Wees- en- Oude Mannenhuys der Stad Amsterdam, en in die qualiteyten te samen Eygenaars, mitsgaders Regenten van den Schouwburg aldaar, dat zy Supplianten eenige Jaaren hadden gejoüisseert van 't Octroy of Privilegie by hen van Ons op den 23. May 1714. geobtineert, waar by Wy aan hun Supplianten goedgunstelyk hadden geaccordeert, en geoctroyeert, om, geduurende den tyd van vyftien doen eerst agter een volgende Jaaren, de Werken, die ten dienste van het Toneel reets waren gedrukt, en van tyd tot tyd nog verder in het licht gebragt, en ten Toneele gevoert zouden mogen werden, alleen te mogen drukken, doen drukken, uytgeeven ende verkoopen, en bevonden dat de Jaaren, by 't voorsz. Octroy of Privilegie genoemt, op den 22. May 1729, stonden te expireeren; ende dewyle zy Supplianten ten meesten dienste van den Schouburg, waar van hunne respective Godshuyzen onder andere mede moeten worden gesustenteert, de voorengemelte Werken, zoo van Treurspellen, Blyspellen, Klugten, als anders, die reets gedrukt, en ten Toneele gevoert zyn, of in toekomstige gedrukt, en ten Toneele gevoert zouden mogen werden, gaerne alleen, gelyk voorheen, zouden blyven drukken, uytgeeven en verkopen, ten eynde dezelve Werken door het nadrukken van andere haar Luyster, soo in taal, als in spelkonst, niet mogten komen te verliesen, en dewylen sulx haar Supplianten na de expiratie van 't boyengemelte Octroy, niet gepermitteert was, zoo keerden zy Supplianten haartot Ons, onderdanig lyk verzoekende, dat Wy aan hun Supplianten in qualiteyten voorsz. geliefden te verleenen prolongatie van het voorsz. Octroy of Privilegie, om de voorsz. Werken, zoo van Treurspellen, blyspellen, Klugten, als anders, reets gemaakt, en ten Toneele gevoert, of als nog in het licht te brengen, en ten Toneele te voeren, den tyd van Vyftien eerstkomende, en agtereenvolgende Jaaren, alleen te mogen drukken, en Verkopen, of te doen drukken, en verkopen, met verbod aan alle andere op seekere hooge Peene by Ons daar tegens te Statuceren, SOO IS 't, dat Wy, de Saake, ende 't voorsz. verzoek overgemerkt hebbende, ende geneegen weezende ter bede van de Supplianten uyt Onze regte wetenschap, Souveraine Magt ende Authoriteyt, de selve Supplianten geconsenteert, geaccordeert, en geoctroyeert hebben, consenteerden, accordeerden, en octroyeeren naar by deezen, dat Zy, geduurende den tyd van Vyftien eerst Agtereenvolgende Jaaren, de Werken, die ten dienste van het Toneel reets waren gedrukt, en van tyd tot tyd nog verder in het licht gebragt, en ten Toneele gevoert zouden mogen werden, in dier voegen, als sulx by de Supplianten is verzogt, en hier vooren uytgedrukt staat, binnen den voorsz. Onzen Landen alleen vullen mogen Drucken, doen Drucken, uytgeeven ende verkopen, zerbiedende daaromme allen ende eenen y gelyken dezelve Werken, in 't geheel, ofte ten deele te Drucken, naar te Drukken, te doen Naardrukken, te Verhandelen, of te Verkopen, ofte elders Naargedrukt binnen den selven Onzen Landen te brengen, uyt te geven, of te Verhandelen en Verkopen, op Verbeurte van alle de nagedrukte, ingebragte, verhandelde ofte verkogte Exemplaren, ende

een boete van drie duysend guldens daaren boven te verbeuren, te Appliceeren een derde part voor den Officier, die de Calangedoen zal, een derdepart voor den Armen der plaatzen daar het Casus voor vallen zal, ende het resteerende derdepart voor de Supplianten, ende dit t'elkens zoo meenigmaal, als dezelve zullen werden agterhaalt, alles in dien verstande, dat Wy de Supplianten met dezen onzen Octroye alleen willende gratificeeren tot verhoedinge van hunne schade door het Nadrucken van de voorsz. Werken, daar door in geenigen deele verstaan, den innhouden van diene autoriseeren, ofte te Advouëren, ende veel min dezelveonder onze protexie, ende bescherminge, eenig meerder Credit, aanzien ofte reputatie te geeven, nemaar de Supplianten in cas daar inne iets onbehoorlyks zoude influëren, alle het zelve tot hart Lasten zullen gehouden weezen te verantwoorden, tot dien eyn de wel Expresselyk begerende, dat by aldien zy dezen onzen Octroye voor dezelve Werken zullen willen stellen, daar van geene geabbrevieerde ofte gecontraheerde mentie zullen mogen maken, nemaar gehouden wezen, het zelve Octroy in 't geheel, en zonder eenige omissie daar voor te drucken, of te doen drucken ende dat zy gehouden zullen zyn, een Exemplaar van de voorsz. werken, op Groot Papier, gebonden en wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheek van onze Universiteyt te Leyden, binnen dentyd van zes weeken, na dat zy Supplianten de zelve Werken zullen hebben uyt gegeeven, op een boete van zes hondert guldens, na expiratie der voorsz. zes Weeken, by de Supplianten te verbeuren ten behoeve van de Nederduytse Armen van de plaats alwaar de Supplianten wonen; voorts op peene van met 'er daad versteeken te zyn van het effect van dezen Octroye. Dat ook de Supplianten schoon by het ingaan van dit Octroy een Exemplaar geleverd hebbende aan de voorsz, Onse Bibliotheek, by zoo verre zy geduurende dentyd van dit Octroy deselve Werken zouden willen herdrukken met eenige vermeerderingen of anders, hoe genaamt, of ook in een ander formaat, gehouden zullen zyn wederom een ander Exemplaar van de gemelde Werken Geconditioneert als vooren, te brengen in de voorsz. Bibliotheek, binnen deselve tyd, en op de boete en penaliteyt, als voren. Ende ten eynde de Supplianten dezen Onzen Consente, ende Octroye mogen genieten, als naar behooren, Lasten wy allen ende eenen y gelyken, dien het aangaan mag, dat zy de Supplianren van den inhouden van dezen doen, Laten, ende gedogen, Ruftelijk, vredelijk, ende volkomentlijk genieten ende gebruyken, cesserende alle belet ter contrarie. Gegeven in den Hage, ondes onzen Groten zegele hier aan doen hangen op den zevenentwintigsten Mey, in 't Jaar onzes Heere ende Zalig makers duy send zeven hondert agtentwintig.

J.G.V. Boetzelaar.

Onder stond, ter Ordonnantie van de Staten, was getekent

WILLEM BUYS.

Lager stond,

Aan de Supplianten zyn, nevens dit Octroy, ter hand gestelt by Extract Authenticq, haar Ed. Gr. Mog. Resolutien van den 28. Juny, 1715, en 20. April, 1728, ten einde om zig daar nate reguleeren.

De Regenten van het Wees- en Oude Mannenhuis hebben, in hunne voorsz. qualiteyt, het recht van deze Privilegie, alleen voor den tegen; woordigen Druk, van DEGEDWONGEN VRIENT. *Treurspel*; vergunt aan IZAAK DUIM. *Amsterdam den 9. Mey, 1743.*

Toe-eygening Aan d'Achtbaare Voorzienige Heer Jan Vos, *Koopman tot Amsteldam.*

Myn HEER en Waerde NEEF:

NA 't zeggen van den Lacedemonischen Vorst Cleomenes, kan men de gemoederen der menschen, meer door oprechte trouw, en vriendelyk onthael, als door giften en gaven, aan zich verbinden: 't welk met de waarheyd gants geen ongelykheit heeft; want door uwe heusheyd en goede inborst, met ontallyke vrintschappen (onverdient) aan my betoont, ben ik met een natuurlyke beweging aangeport en gedwongen om, of in myne onmoogelykheit iets mooggelyk te vinden waar myne dankbaarheidt aan U E te kennen geven. Maar steeds door myne geringe en klyn ingebeelde vergelding tegens U E. groote gunst verachtert, gedacht ik eyndelyk op dese woorden van Quintus Curtius,

Wie zich schaamt in zyn staat,
Om anders groot geluk,
Die doet zich zelven quaat,
En oorzaakt meerder druk.

Hier door weder aangeprikkelt hebbe ik alle middelen gezocht, of ook iets by my konde voortgebracht werden, om U E. te behagen. Veel dingen over hoop te haalen wierdt my door den Heere de la Noüe ontraden met deeze spreuk:

Die door Inbeelding by zich zelven veel besluit,
Raakt vol onnutte zorg en recht heel weinig uyt.

Dewyl ik my vast in deeze woorden bekommert

vondt, is my de Geest van den verstorven doch eeuwig in heugnis levenden Madritsche Apoll, en grooten Spaanschen Poëet Lope de Vega Carpio opgewekt en herschapen door den kunstlievenden en yverigen Heer Jacobus Baroces, zweevende op Nederduytse wieken, voor myne oogen verscheenen, en al prikkelende zyn taalgenoot en rust benydende vrint, gedwongen, deeze zyne gedwongen Vriendt my over te dragen, om op onze Amsteldamse Schouwburg in Neder-duytse Vaarsen te doen herleven. Dewyl ik nu acht eenige stof bekomen te hebben, om dien vriendelyken bant, daar U E. my meê gedwongen, en aan U E. verbonden hebt, vaster te knoopen en te verbinden, zoo laat dezen Gedwongen Vriendt, neffens het oprechte hart, van uwen ongeveynsden en geenzins ontvreemde Vriendt, onder de Wieken uwer achtbaarheydt hunne toevlucht genieten. Indien'er iets in is dat u gevalt, het zal ons genoeg zyn, en onze moeiten zullen in wellusten verand'ren. Geen gefronst Voorhoofd, noch dwarsgetrokken Oog zal oyt den yver van dankbaarheid in my uytblussen, die door U E. ryp verstandt, en bezadight oordeel van dach tot dach meer en meer in oprechte liefde bloeyen zal. Wel aan ontfangt dan, waarde Neeff, bid ik andermaal, deezen Gedwongen Vriendt, tot teeken van ware en oprechte Vriendtschap van die, die U E. van harten wenst alles wat u hart tot tydtlyke en eeuwige welvaart zelfs wenschen zoude, en blyft altydt U E. willige en dienst-verplichten

Vriendt en Neef,

ISAAK VOS.

Roemvaarzen, op de gedwongen vriendt, Van Isaak Vos.

HOe nu myn Zang-godin! hoe staat gy dus te klagen?
 Wat sluit de vuurschaar Gods, dat u zo treurig maakt?
 Heeft u de haat-godes, of ATROPS iets ontdragen?
 Wat is 't dat uwe mondt een vloedt van laster braakt?
 Hoe zyt gy dus bekraapt, hoe zyt gy zo bekreeten?
 Wat deert myn CLIO, ach! wat is u hier gebeurt?
 Dat gy dus schreiend'voor de deuren van 't vergeeten,
 En voor het Raadthuis van de Opper goden treurt:
 Is 't om dat ATROPS u ontydig heeft ontdraagen
 Dien VEGA die MADRIL, en d' Avondt-Vorst zyn stoel
 Vereerden door zyn Pen, zo hebt gy recht te klagen:
 My dunkt ik reets een deel van uwe droefheid voel.
 Maar zyt getroost Godin, de Moeder van 't vergeeten
 Zweeft eeuwig met zyn naam door alle eeuwen heen.
 De traanen die uw oog om VEGA heeft gekreeten;
 Stremmen tot tongen, aan zyn heilige troffeen.
 De tydt genaakt dat uit zyn asse wordt herbooren
 Een Zon, die in de glans van d'eerste ziels verlust:
 En zoekt dat zelve spoor, kloekmoedig na te spooren
 Tot eer van VEGA, die geen eeuw zyn glory blust.
 Zelfs de vergeetelheid geeft aan zyn lippen over
 Den schier verwelkte naam van zynen voedster-heer.
 Wat eeuw verpligt zich niet aan dees herbooren Rover,
 Of vlegt geen kranssen voor zyn welverdiende eer?
 Doorsnuffelende VOS, verduur vry alle eeuwen
 En hou de nydt verpligt aan uw volmaakte reên,
 Kom dwing haar uwe lof volmondig uit te schreeuwen;
 Als u GEDWONGEN VRIENDT op 't hoog Toneel komt treên.
L.D. Fuyzer.

Vertooners.

TURBINO, Prins van Ong'ren.
 LUZINDA, Princes van Ong'ren.
 ROZIMONDO, Koning van Ong'ren.
 ASTOLFO, Ongaarse Graaf.
 LIZAURA, Zuster van de Graaf.
 EUANDRA, Staat-Juffer van de Princes.
 ARNOLDO, Veldtheer van Ongerren.
 LENATO, Kapiteyn van de Lyfwacht.
 ORTENZIO, Edelman van de Prins.
 LEONIZIO, } Ongaarze Edellieden.
 FULGENTIO, } Ongaarze Edellieden.
 COTALDO, } Dienaars van de Prins.
 RUFIO, } Dienaars van de Prins.
 KLARIN, } Dienaars van de Graaf.
 PINABEL, } Dienaars van de Graaf.
 THEODOZIO, Koning van Bohemen.
 MAURITIO, Boheemzen Hartog.
 GOFREDO, Boheemze Graaf.
 ERNESTO, Gouverneur.
 CIPIER.
 PAGIE van den Hartog.
 HANS MICHEL, } Twee Soldaten.
 LOUWERIS, } Twee Soldaten.
 1 HELBARDIER.
 2 HELBARDIER.
 SCHILTWACHT.
 HERAUT.
Gevolg van stomme Edelen, en Krygs-Luyden.

't Speelt op d'Ongaarse en Boheemse Grenzen.

Gedwongen vriendt.

Eerste bedryf.

Eerste tooneel.

Verbeeld een Buitenhof.

ASTOLFO, met PINABEL en KLARIN, met een Leer, in de Nacht uit.

ASTOLFO.

NU Febus, 't glansryklicht, zyn glinsterende stralen,
 Alleen my te geval, weêr in het West doet daalen
 Veel eerder als hy plag, verryst myn Morgen-zon
 In deze duist're nacht. Myn lief Lusinda, kon
 Dit Lichaam, nu mijn Ziel, die al tot u gevlooden
 Is, volgen; ik had nu dees valreep niet van nooden.
 Myn ziel geniet veel vreugt, maar 't lichaam niet dan pyn,
 Om dat het meê de vreugt niet mag deelachtig zyn,
 Die staag myn ziel gevoelt. Komt trappen, schoort dees leden,
 't Is nu de rechte tydt, en voert my, op dat heden
 Myn lyf en ziel geniet de lang-gewenste vreugt.
 Of zoo ge zyt te zwak, dat gy niet dulden meugt
 De hette van myn Min, en vreest gy u te zengen?
 Zoo zal ik Rots op Rots en Berg op Bergen brengen;
 En klimmen moedig op tot daar myn zon nu schynt
 Met heerlykeglans. Apollo vry verdwynt,
 Wanneer gy ons zoo ziet, en wend uw goude waagen;
 Want uw geschildert vuur zou 't branden niet verdragen
 Van my, 'k laat staan myn Lief; hoe! Dafne die verwon
 U eertydts wel door koelt; zou dan een dubble zon,
 Door kracht van eenigheyt, u niet tot as verbranden?

Den naren Hemel rookt, en 's aardryks and're landen,
 Die sidderen van angst; het zwarte volk verbleekt,
 En weet en niet wat zon dat haar zoo heftig steekt:
 Ja zelfs den Oceaan moet wederom uytbraaken
 Al wat hy heeft verzwelgt, in zyn onzaadb're kaaken,
 En toonen yder een zyn noyt beschoude schat.
 Myn dienaar, weg van daar; of voelt gy noch niet?

PIN.

Wat?

ASTOL.

Dat deze plaats al brandt?

KLAR.

Zou hy zich niet vergissen?

PIN.

Ay heer! 'k bid raakt me niet, myn bloet begint te zissen,
 Ik bidje laat me los; want raak ik in de brandt,
 'k Ben nou al ziedend' heet, zo schrookje licht jou handt.

KLAR.

Ik zie de vonken al die door het aardtryk splyten.

PIN.

Ik doe myn oogen toe, de rook die mochtme byten.

ASTOL.

Zwyg schelm, daar is myn Lief.

Luzinda op het Balkon.

Zyt gy 't myn tweede ziel?
 O Hemel! wat een vreugt! myn Afgodin! ik kniel,
 Om dat gy uwe slaaf komt als Auroor beschynen,
 Want door uw helder licht, doet gy zyn nacht vedwynen.

LUZ.

Myn heer, van uwe komst was myn geen weet gedaan.
 Dies komt hier geen Auroor, maar hier komt een Diaan,
 Die met haer bleeke straal doorsnuffelt alle hoeken,
 Alleen om u, haer lief, Endimion te zoeken.

ASTOL.

Mevrouw doet haer te kort, wanneerse zich gelykt
 By 't licht der eeuw'ge maagt; hoe schoon zy staat en prykt,
 Noch overtreft gy haar zelf in haar schoonste volheydt.

LUZ.

Die zich te hoog verheft, dat oordeel ik voor dolheydt.

ASTOL.

Hoe zeydt myn liefste daar?

LUZ.

Dat gy zyt die ik ben.
En ik zo veel als gy door liefdenswet.

ASTOL.

'k Beken
Dat gy om onze liefd' gaat eer en staat verand'ren;

Maar denk dit is een wet die zelfs strydt met malkand'ren;
 Dat zulk een Koninks kindt, vol heerlykheyt, een Graaf
 Haar liefd' op-off'ren komt: ja een geringe slaaf,
 Niet waart haar knecht te zyn.

LUZ.

De liefde volgt geen wetten;
 Dies bid ik wilt die reën doch aan d'een zyde zetten,
 Op dat myn Minnezucht, u niet ondankbaar scheldt.
 Myn heer, waar dat men 't net van ware vriendschap stelt,
 Daar knoopt de handeling ons bey derzyds lichamen.
 De liefd' volendt het werk, en bint de zielen t' zamen;
 En als die zyn vereent, dan is 't verlooren moeyt:
 Want hoe men 't meer besnyt, hoe dat'et meerder groeyt.
 Werpt myn uw leeder toe, myn Heer, ik zalze vangen, zon?
 Al zou Arachne zelf, zich in 'er web verhangen.

ASTOL.

Zie daar myn lief, zie daar. Hebt gy 't myn zuyv're

LUZ. Ja. ASTO.

Wel klim dan om hoog, hoovaard'ge Phaëton.
 O reukelooze; zultg' haar hette wel verdragen?
 Ik bid, ay! brant me niet, beschut myn goude waagen.

LUZ.

Myn lief waar vreestge voor? ben ik uw zonneshyn?
 Beveelt my dan de zorg, ik zal uw voerman zyn;
 Myn Phaëton en zal nu niet alleenig ryden:
 Uw vreugt, dat is myn vreugt, uw lyden is myn lyden.
 Komt, volg uw lievend licht, en slaa haar treden gaa.

ASTO.

O leytstar van myn ziel, ik volg u zachtjes naa.
 'k En zal niet lichtelyk uyt deze Hemel vallen.
 Myn leven staat nu vast.

Binnen.

KLA.

Wat mag die gek al kallen?
 Heur naam is hem ontswiert, die zottebol, die maakt
 Een Hemel van dees vrouw, hy zie dat niet en raakt
 Een onweer uyt de lucht, dat buyten al zyn hoope,
 Een donder, hagelbuy, of blixem, hem niet stroope
 Van zyn verweende zon: hy gae ten Heemel, doch
 Ik vrees dat dees zyn schat, zyn vreugt, zyn ziel hem noch
 In 't end bedriegen zal, en wraak, en weerwraak wekken.
 Gemeenlyk ziet men ook dat wyfs verwyfde gekken,
 Haar dwase handeling zeer schimpig wordt beloont,

En op zyn Acteons met Hoorenen gekroont.

PIN.

Al deze reên, Klarin, die acht ik maar voor boersheydt:
'k Verwonder my op 't hoogst, dat u zo de jaloersheydt
Van gistren heeft verblindt. ô zot! ô breynloos hoofd!
O harssenvat vol wint! wantrouwige, hoe rooft
En steelt gy onbeschaamt al d'eer der vrome vrouwen:
Jaloerse, zie, ik kan u niet veel beter houwen
Als een bevreesde dief, die voor een schaduw wykt.

KLA.

't Is my al even eens waar gy my by gelykt.
'k Wou dat de Graaf maar kwam, zo moest ik eens gaan wandelen,
En zien of deeze zaak, daar wy nu t'zaam van handelen,
Ook in der daat zo is. 'k Weet dat gy het gebrek
Van Flavia niet ziet, door dien gy als een gek,
Verblint in liefde, zoekt haar Zuster te behaagen.
'k Zie aan de tanden wel, wat hair de Wolven draagen.

PIN.

Wist ik dat deeze zot wat lang vertoeven zou,
Klarin, 'k ging met u heen om eens te zien: 'k vertrou
Dat ik de Bullebak van uw' jalourse zinnen
Haast op dee: ô gy nar, gy laf hart in het minnen.

KLA.

Maar Pinabel; gewis het waar een stout bestaan,
Dat wy vertrokken; doch laat ons maar hene gaan:
Want als een minnaar met zyn minlyke gedachten
Vast bezig is, vergeet zich zelve; en de krachten
Der tegenwoordigheyt benemen hem 't verstant.
Eer dat myn Heer bedaart, zijn wy weer by der hant.

PIN.

De plaats is een zaam en gevaarlyk, 't staat te schroomen,
Dat zo men hem verlaat, of hy niet licht mogt koomen
In eenig ongeval: gewis het waar my leet,
Zo hem zulks overkwam.

KLARIN.

Hoor Pinabel, ik weet
Als dat 'er weinigzyn die vrientschap zullen toonen,
't En zy met groot profyt, of wel te deeg te loonen:
Zult gy de vroomste zyn?

PINABEL.

O neen, in 't minste deel.

Die zot is of jalours, die acht ik eeven veel.
 Wel aan Klarin, laat ons van stonden aan vertrekken,
 En zien of men 't geheym uws kwelling kan ontdekken.

Twede tooneel.

TURBINO, LEONIZIO, FULGENTIO.

TUR.

Wel op! gedachten, komt, (al liet ik u alleen
 By die myn hart bemint) ay! komt vliegt daatlyk heen,
 En bootschap aan myn ziel, hoe dat ik nu de zeegen
 Bekomen heb: en zegt, Lizaura is geneegen
 Tot weerliefd'. Ay! gaat heen, en deelt haar dit ook mee,
 Dat zy my niet veracht, gelyk zy eertyts dee;
 Maar myn getrouwe min met weer-min komt belonen:
 Tot teken van Triomf, zal ik dees' hairen kroonen
 Met blad'ren van Laurier; om dat ik heb ontzielt,
 Dat hard versteende hart, en heure trotsver nielt.
 'k Ben van de doot verwekt, 'k begin nu weer te leeven;
 Want myn Lizaura heeft my 't leven weer gegeven:
 O Hemel! wat een vreugt! ô lang gewenste tyt!

LEO.

Myn Heer, is 't wel gelukt? uw' Hoogheyt schynt verblyt.

TUR.

Ja Leonizio, indien ik kwam te erven
 Door luk, of ongeluk, door leven of door sterven,
 De Kroon van deezen dag; 'k verzeeker u, ik zou
 Een schoon, en waardig hoofd van een beleefde Vrou,
 Vry meer als Koninklyk, met dat juweel verciereren:
 'k Ging droevig na haar toe: nu 'k weder kom, nu swieren
 Myn zinnen, ziel, en lyf in volle blytschap: en
 By zo ver dat de vreugt verlooren waar, 'k beken
 Men zocht dan waar men zocht, men zoudze nergens vinden
 Dan hier: geen groter vreugt voor die, die oit beminden,
 Dan dat hy wort gelieft van die hem heeft gehaat;
 En wedermin geniet, in plaats van trots en smaet.
 Gelukkig is die man, die zich zo heeft gekweten,

Dat hy zyn zegen krygt uyt handen van 't vergeten.

FUL.

Zyn Hoogheyt die de praal des gantsen Aertboôms is,
Zou die van iemand zyn vergeten? Neen! gewis,
Myn Heer, dat kan niet zyn, 't stryt tegens alle reden.

TUR.

De liefd', Fulgentio, bestaat uyt d'Edelheden,
Of hoogen af komst niet; maar uyt genegentheyt;
En buyten die is 't niet. Nu 'k heb ter neêr geleyt
Detrotsheyt van myn Lief, nu eynden myn verdrieten.

LEO.

'k Wens dat gy deze vreugt veel jaren meugt genieten.

TUR.

Kent gy die ik bemin?

LEO.

Ja, z'is de schoonste niet.

TUR.

Hoe! is myn Lief niet schoon, die deze ziel gebiet?

LEO.

Myn Heer, zo 't u gelieft, 't is tyt om te vertrekken;
Dewyl de donk're nacht het aartryk komt bedekken,
Is 't niet gezont te staan in dees beswalkte lucht.

TUR.

Ik dank u voor uw' zorg. Voor my, 'k ben niet beducht:
'k Wens u goe nacht, en hoop dit weder te belonen.

FUL.

Wy zyn uw' dienaars Heer, en om dat te betonen,
Zo is het al voor u, ons leven, goet, en bloet.

bin.

TUR.

Indien dat d'oorprong van myn liefde was gevoed
By woeste Heidenen, of in bar baarsche Landen,
Ik recht' een Altaar op, Godin, om offerhanden
Op t'offren voor uw beelt; en bad uw schoonheyt aan;
'k Zou voor uw god'lykheyt zelfs als uw Priester staan.
Gy zyt, ô zuyvre Vrou! myn aamtucht, ziel en leven,
Schoon dat Turbino sturf, hy zou verryzen even
Gelyk de Fenix doet, die zonder weer-gaa leeft;
Zo is de liefde meê, die in dees boezem zweeft.
De Min wort uitgebeelt heel zwak en teer van leden,
Dit keurt myn oordeel vals. De Min most van beneden,
Tot aan de navel toe, een Atlas zyn: en voort
De rest een Polifeem. Dan waar 'et als 't behoort;
Doordien men veelyts ziet dat elk van die gezintheyt

Een Atlas is in kracht, een Polipheem in blintheyt.
Maar zagt wat wil dit zyn?

ASTOLFO, op het Balken.

ASTO.

Klarin, zeg ik, kom voort,
En hou de ladder vast, ik heb gerucht gehoord.
Hoe, zou hier niemant zyn, dan is 't hier slecht geschapen.
Waar zyt gy Pinabel? 'k geloof de schelmen slaapen.

TUR.

Slaap ik, of is 't een droom? 'k verwonder dat ik hoor,
Hier in myn Zusters Hof een man: wel aan, 'k vermoor
En dood dien booswicht, die my dus myn eer derft krenken,
Op staande voet: maar zagt Turbin, wilt u bedenke,
Zie eerst of gy hem kent en wreekt u dan hier naar.
Als 't u belieft; de leer is vast.

ASTOLFO.

Met groot gevaar
Verkoopt de min zyn lust.

TURBINO.

Zal ik hem voort doorsteken?

ASTO.

Klarin kom kryg de leer, en volg.

bin.

TUR.

Hy is geweken.
O eere-lozen fiel, gy zult my niet ontvliên,
'k Zweer by dit edel bloet! heb ik ook wel gezien?
Zou 't wel een schaduw zyn? ik laat de leer hier blyven,
En volg 'em op het spoor. Ik zal dien schelm ontlyven,
Indien hy 't niet ontvlucht, dat ik myn eer bewaar:
Op dat men my niet scheld voor zusters koppelaar:
Doch 't is een kleyne schand, dat ik die hield de voeten
Die gy de handen geeft, wanneer hy u komt groeten.

Derde tooneel.

PINABEL, KLARIN.

PINABEL.

Klarin ik ben benaut, wy komen veel te spaa.
O myn! ik ben zo bang, ik vrees voor ongenaa.

KLA.

Wy hebben nu geen noot, ik zie de leer noch hangen,
De Graaf die is 'er noch.

PINABEL.

'k Begin weer moet t'ontfangen,
Myn bloet ontzonkme heel.

KLARIN.

Nu schep ik weer wat aâm,
'k Waar schier myn leven kwyt.

PINABEL.

O leer! hoe aangenaam
Zyt gy by Pinabel, kom laat ikje eens kussen,
Jy bent myn heyligdom; maar holla, ondertusschen
Myn dunkt den dag die ryst.

KLARIN.

Dat 's meer als al te waar,
De lucht die scheyt, hier Pinabel, zie daar,
Daar ryst de morgen-zon.

PINABEL.

Maar zou'et zeker dagen?

KLA.

De Leeuwerk zeyt'et je, wat hoefje 't my te vragen.

PIN.

'k Hoor de Patryzen noch, en dan is 't immers nacht.
'k Loof dat ons heerschap slaapt, om dat hy zo lang wacht;
Wel kon dien eezelskop de leer niet eerst ophaalen
Eer dat 'et iemant ziet: Wat staaje daar te draalen,
Kom hellepme Klarin, trek lustig, zo, wat zo;
Ik hoor al volk in 't Hof, kom haastje wat.

TURBINO.

O! ô!

Wat voor een wond're vont is dit van dolle liefde?
Ik ken dien schellem, nu den Hemel dit liefde
Dat ik hem aantrof, en hy wiert my nau gewaar,
Of viel me vreeslyk aan, ik liet myn mantel daar,
En ben hem zo ontvlucht, op dat hy my niet kende.
Daar gins verloor ik hem.

KLARIN.

O jammer, ô elende,
Zie ginder komt de Prins.

PINABEL.

't Is hier geen tyt te staan.

bin.

TUK.

Staa, schelmen, zeg ik u. hoe! wil men ons verraân?
Daar viel iets, 'k moet eens zien wat datse daar vergaten:
Het is de zelfde leer, die ik hier heb gelaten.
'k Loof, dat 't Braven zyn, en dienaars van de Graaf;
Astolf 'k heb u gekent, maakt gy, ondankb're slaaf,
Myn on-eer openbaar? vervloekte snoode trappen,

Waar op dat d'oneer zo dorst zonder schaamte stappen,
Tot in den Hemel van myn eer! ô stegel reep,
Waar door dien eeren-dief, met een vervloekte greep

Den toren van myn lof, en Adel kwam beroven!
 O trappen! die myn eer en aanzien komt verdooven:
 Want door u rees myn schand, door u verzonk myn eer:
 De schelmery klom op, de hoogmoet daalde neer
 Langs uwe treden. Hoe dorst gy myn eer zo krenken?
 Weg, galgmoordresse, weg: Astolf die mag vry denken
 Dat by aldien ik niet zyn zuster had bezint,
 Dat hy niet leven zou; Lizauraas liefde bint
 Myn wraak aan haare min, en dwingt dat ik moet wezen
 Een vrient van die ik haat. Ook staat my hier te vrezen
 Zo 'k hem in 't openbaar doorsteek, als dat men dan
 Zal zeggen, dat de Prins, gelyk een wreet tyran,
 De Graaf heeft omgebracht: of laat ik hem verworgen
 In 't hey melyk, wat is 't? zo staat me weer te zorgen,
 Dat deze ruwe daat (hoewel rechtvaardig) stryt
 Met de goedaardigheyt myns Vaders; maar o spyt!
 Het gaa dan hoe het gaa, ik zal zyn leven korten;
 Lizaura! zal ik dan uw' naaste bloet zo storten?
 O neen! dat kan niet zyn, ik stel het uyt myn zin,
 Ik laat 'et, schoone Vrouw, om u, en onze min.
 Hola, myn dienaars, sa! ga straks myn nachttrok halen.

KOTALDO, en RUFINO uit.

KOT.

Hoe! zonder mantel, Heer?

TURB.

Hy zalze duur betalen.

Die zo komt als ik kom, Kotaldo, dien verstrekt
 Den Hemel voor een rok.

KOT.

Zyn Hoogheyt boert of gekt,
 Hoe! armoe dwingt u niet.

TURB.

O ja, ik ben versteken,
 En arm van eer en saam, tot dat ik my zal wreken.
 Gaat, brengt die leder weg.

KOT.

Als 't u belieft myn Heer.

KOTALDO, binnen, en weer uit met een nachttrek.

TURB.

't Is nu zo wel, laat staan, ik zet my hier wat neêr,

En stel 't wraakgierig hart, dat wraak roept, wat geruster,
Rufin, wie steurt me daar?

RUF.

't Is de Princes, uw' zuster.

LUZINDA, met een Hoet en Rysmantel, met EUANDRA, en ORTENZIO.

LUZ.

Heer broeder wat is dit? dit ben ik ongewoon:
Van waar komt gy dus vroeg?

TUR.

Luzinda, of gy schoon
Geniet uw zoete slaap, en dat gy met de morgen,
Gelyk de zon verryst; zo ga ik met veel zorgen
Doch dikmaals ronde doen, in 't naaste van de nacht.
Hoe! wilt gy op de reys, dat gy dus onverwacht
Met hoed en mantel komt?

LUZ.

Neen Heer, 'k heb voorgenomen
Gins in een tuyn te gaan, in schaduw van de bomen.

TURB.

Zo meen ik ook te doen.

LUZ.

'k Loof dat u beter lust
Te slapen.

TURB.

Neen, de slaap die ben ik kwyt: de rust
Is my ontroofd door spook: myn werkende gedachten
Zyn vol swaar moedigheid; want toen ik flus de wachten
Rontom het Hof bezocht, zag ik een vreemt gevecht
Van Wellust tegens Trouw; een zaak die zo onrecht
En onbescheyden is, als eenig mensch oyt hoorde,
Of d'aard' oyt heeft geteelt: Verraderyë boorde
Door Stoutheyt en Bedrog, door de onbevleete muur
Van de Getrouwigheid, en in die zelve uur
Bestormde het Kasteel, en Stad, waar in dat woonde
De Majesteyt van d'Eer die zy door trotsheyt hoonde,
En plantte haar banier tot boven op de vest
Van Reën, en Reed'lykheyt, en klimmend' in het lest
Op een vervloekteleer, brak zy de schotdeur open
Van d'Eerbaarheid; ja, zy ontzag'er niet te lopen
In 't bolwerk zelf van d'Eer; noch door de diepe gracht
Van menschelyke schaamt; maar kreeg heel onverwacht

Door haar vervloekte leer, de Trouwigheyt gevangen,
 Die zy door stout bestaan en Ontrou heeft doen hangen:
 De Schaamte wiert onthoofd, zelfs in 'er kamer, ja,
 Des Konings Edelheyt ontzach zy niet: zo dra
 En was nu d'eer, de trouw, niet tot ontzet gekomen,
 Of 't duivelse verraat heeft straks de vlucht genomen,
 En klom de leeder af; maar eyndelyk zo viel
 Zy in 't geweld van een Verspieder. zy behiel
 Het eerloos leven noch, door dien hy haar niet kende;
 En om de naam van geen Tyran te voeren, wende
 Hy zyn wraakgierig arm, en gaf'er volle toom.

LUZ.

Hoe! is dit een gezicht? het lykt wel eer een droom,
 Die u door 't zwaare bloet in 't slaapen is verschenen:
 Is dit de ronde doen? myn broeder, ay! ga henen
 En trek uw kleeren aan, eer dat gy meerder droomt.

TUR.

De slaap bevangt myn geest; nu gy van 't leger komt
 Ga ik'er eerst na toe, en hier mee goede morgen.

bin.

LUZ.

Wat dunkt u van zyn reên?

EUAN.

Ik ben in duyzent zorgen;
 Myn hart is heel ontstelt; Mevrouw ik ben bedeedst.

LUZ.

Een dien 't gewisse plaagt, is voor een schaâu bevreest.
 Wat dunkt Ortensio?

ORT.

Ik zou schier mee wel vrezén,
 Als dat uw liefd' aan hem geopenbaart moet wézen.
 Ik spel u kwaat geluk. Gewis gy zyt verraân:
 O leer! ô muur! ô eer! gy staat me gants niet aan.

EUAN.

't Waar best, ô raatsman! dat g'u kwade raat bedekte.

ORT.

Euandra, weet gy niet, dat d'ouderdom vaak strekte
 Een morgewekker voor de jeugt, en jonkheyt.

EUAN.

Maar
 Uw raat verkeert in vrees.

ORT.

Hoe! wort gy niet gewaar,
 Als dat een jonge spreek veel eerder zal verschrikken

Door 't luyden van de klok, als d'oude: nu, myn mikken
Strekt tot waarschuwing, niet tot vrees; Princes hier mee
Waarschuw ik u noch eens, zie voor u, wyl alree

Uw min nu kenbaar is, dat gy doch zoekt te bergen
Ons leven, en uw' eer.

LUZ.

Ortenzio, uw' vergen
Acht ik voor redelyk; en ik bedank u zeer.

ORT.

Princes, u minste slaaf; maar dat men aan myn Heer
De Graaf, in aller yl een Boô zent, en laat weete
Dat hy wat voor zich ziet, en zich geensins vermete
Noch in een dag drie, vier, te komen in het Hof;
Zyn vryen is ondekt, de Prins die weet 'er of:
Geen ding en deed' my in myn achterdocht meer styven,
Als zyn verbloemde reên.

LUZ.

Ik zal hem daadlyk schryven.
Ga haalme Pen en ink.

Einde van het Eerste Bedryf.

Tweede bedrijf.

Eerste tooneel.

Verbeeld een Kamer.

ASTOLFO, vervolgt KLARIN en PINABEL, met een blete degen, wort van LIZAURA gestut.

ASTOLFO.

IK zeg u laat me gaan,
En laat myn arrem los.

LIZ.

Zagt Broeder laat u raân.

KLAR.

Mevrou, 'k bid houd' em vast.

LIZ.

Ay! wil uw gramschap breken;

ASTOL.

Laat los, ik zal die guyts van stonden aan doorsteken.

PIN.

Gena myn Heer, gena, ay! zet uw gramschap neer.

ASTOL.

Verraders, schellemen, verlaat gy zo uw Heer?
Gy zult van dezen dag noch door myn handen sterven.

LIZA.

Kan ik van u, voor hen, dan geen gena verwerven?
Wat hebbenze misdaan? is hunne fout zo groot?
Hebt gy krakkeel gehad, dat zy u in de noot
Ver lieten in 't gevecht?

ASTOL.

Ik zal u openbaren,
't Geen ik door vrees verzwegg, hoe dat ik ben gevaren.
Kort, na myn Vaders doot, hoe! schelmen blyft gy noch?
Vertrekt uyt myn gezicht, rampzalige bedrog.

KLAR.

Hy blixemt vuur en vlam, wie droes en zou niet schromen?

Binnen.

ASTOL.

Kort na myn Vaders doot ben ik tot Praag gekomen,
In het Boheemsche Hof, daar ik, zo yder weet,
Verzien van eer en staat, en heereylyk gekleet
My ophiel vol van moed; want zynde vry wat jonger

Als nu, kreeg ik de naam van d'opgeblazen Onger,
 Om dat ik over al in steekspel, of gevecht,
 Noit wou de minste zyn, 'k hiel staande (doch met regt)
 Dat men geen schoonder vrou ter werelt oit zou vinden,
 Als d'Ongerse Princes, d'uytmuntende Luzinde:
 Dit hiel ik lange tyd met speer, en degen stant.
 'k En gaf nooit een'ge prys aan Juffer van dat Landt:
 Dit speet 't Boheemze bloer, en haren trotsen Adel.
 Men poogde my met macht te werpen uyt de Zadel:
 Doch arbeyt te vergeefs, ik vreesde stoot noch slag,
 Maar overwon hen al. Nu op een zeeke dag,
 Wierd ik ten dans genood van twee voorname Heeren,
 Daar men in plaats van eer, my schand'lyk ging oteeren:
 Want een Aurelio, een neef des Koninks, kwam
 Gelyk een woedend beest, en ziende fel en gram,
 Een tyt lang op my aan, is daar na uytgeborsten
 Met deze reën, en sprak: gy die de Beemze Vorsten,
 Ja al den Adel door uw trotsheyt schimpt en hoont,
 En hunne weldaân, met ondankbaarheên beloont;
 Dat gy geen Ridder zyt, maar een verwyfde suffert,
 Dat blykt, mits gy versmaat ons Adelyk gejuffert,
 Als of 'er geen zo schoon, Schelm, als Luzinda zyn,
 Die gy uw' pryzen schenkt; ik zwol van gramschap, myn
 Ontstelt gemoet liet hem toen niet een woort meer spreken:
 Maar heb dien lasteraar van stonden aan doorsteken,
 En noch twe drie gekwest: ik sprong voort op myn paart:
 Ter nauwer noot ontvlucht, ben ik met snelle vaart
 Uit het Boheemse Ryk, in Ongereren gekomen:
 Luzinda, de Princes, lang van te voor vernomen,
 Door 't vliegende gerucht, hoe ik haar eer ophiel:
 Met groote dankbaarheid, kwam dees verheve Ziel,
 Aan my, haar minste slaaf, haar weldaad weêr betonen,
 En heeft myn trouwe min met weer-min willen lonen.
 't Is waar, ik styg te hoog, en min heel onbedacht
 Een die meer is als ik. Nu in verleden nacht
 Verzelschapt met myn knechts, heb ik my onderwonden

Te klimmen in 'er Hof, waar door ik ben geschonden:
 Want horende gerucht, riep ik van boven af,
 Myn dienaars houd de leer; waar op dat hem begaf
 Een man, my onbekent, en heeft de leer gehouwen;
 Doch als ik kwam by huys, kreeg ik een kwaat vertrouwen:
 'k Wou zien wie dat'et was; maar hy, die 'k noch niet ken,
 Liet my zyn mantel, en ontvluchten 't: hier door ben
 Ik wis verraân; myn snood' en valse dienaars beyde
 Zyn trouweloos, en schelms van my, hun Heer, gescheyde;
 Myn min die is ontdekt: behalven dit gevaar
 Komt noch een zwaarder ramp, en al te leyde maar;
 Als dat den Beemse Vorst zyn leger t'zaam doet rukken
 Op d'Ongarische grens; om het verongelukken
 Te wreken van zyn Neef, zo eyst hy een'ge Steên,
 Die hy zyn Errif noemt; en is niet eer te vreên,
 Voor dat men die aan hem tot zoen weerom zal geven:
 Dees onverwachte eysch die doet heel Ong'ren beven.
 Wat staatme nu te doen? Lizaure, geefme raad:
 Myn min die is ontdekt, 'k heb reeden dat ik haat
 Myn schelmze dienaars, die zo eerloos my begaven.

LIZ.

'k Speur aan u reên, Astolf, dat d'onlukkige slaven,
 En dienaars van de min, meest zyn van eender aart.
 Gy zyt geen mannen, neen, een schauw maakt u vervaart:
 Een waan is mans genoeg, om vreezende gedachten
 Te werken in uw breyn: hy die u heeft staan wachten
 Dat is uw vrient geweest; door dien hy in de noot
 U willig heeft gedient; gewis gy waart al doot
 Zo het uw vyant was.

ASTOL.

Waar zou men zulke vrinden,
 Zeg eens Lizaure, hier in deze Waerelt vinden?
 O neen! ze zynder niet; want toen Sapiro sturf,
 Toen sturf de vrientschap ook, en trouheyt die verdurf.

LIZ.

Wie of het wezen mag? ay, dat gy hem doch kende!

ASTOL.

Dat was niet mogelyk, dien Edelman die wende,
 En liep voort van my af.

LIZ.

Zo was 't een Edelman?

ASTOL.

O ja, een treflyk Heer, daar zag ik'em voor an.

KLA.

Myn Heer, Ortensio die zou u gaarne spreken.

ASTOL.

Ga, breng'em hier by my, wat zal hem nu ontbreken?
Ik vrees voor zwaarigheid.

Tweede tooneel.

LIZAURA, ASTOLFO, ORTENSIO.

ORTENSIO.

ORT.

Na groetenis en plicht,
Sprak ik u graag een woort drie, vier, van groot gewicht.

ASTOL.

Lizaura blyft vry staan.

ORT.

Ik kus uw' waarde hande,
Blyft staan, ik bid blyft staan, gy doet my groote schande,
Mevrou, zo gy vertrekt: doorleest dees' Brief, myn Heer,
Terwyl ik hier wat praat.

LIZ.

Ortensio zit neer.

ORT.

Mevrou ik ben niet moe.

LIZ.

Hoe gaat'et al ten Hove?

ORT.

Gelyk 'et altyt plach, nu onder, dan weer bove,
Zo op en of.

LIZ.

Engy, hoe vaart gy al?

ORT.

Gezond,
Om u te dienen.

ASTOL.

Ach! nu zakt myn hoop te gront!

LIZ.

Wat zeytmen al ten Hoof? wat hebt gy nieus vernomen?

ORT.

Dat gy de schoonste zyt, die 'er is, of oyt zal komen,
En hoe'k u meer bezie, hoe gy myn moyer schynt.

LIZ.

Gy maakt my heel beschaamt, Ortensio, gy pynt
En parst door uw gesprek een bloos op deze kaken:
Daar zynder meer als ik; dies wil die reden staken.

ORT.

Dat 's waar, daar zynder meer, die 'k u wel wyzen kon;
Wat is 't, ze zyn by u, als Starren by de Zon.

LIZ.

Hoe vaart Florella doch?

ORT.

Wat zou die norssen droeskop;

LIZ.

En nu, Lizandera?

ORT.

Dat is een bleeke moeskop;
Zy spookt terwylze leeft.

LIZ.

Wat maakt Fabricia?

ORT.

Die ziet als Paters kat, ô l 't was haar eer te na,
Dat iemand met 'er sprak.

LIZ.

Hoe mag het doch al weezen
Met Flavina?

ORT.

Die 's van de geeleziect genezen.

LIZ.

Hoe vaart Octavia?

ORT.

O laas! die arme vrou,
Die wort zo knobblig, en zo kwastig, datze nou
Staa met hantschoenen gaat; om datze an'er handen
Zo veel lykdoorens heeft, dat rektze voor schanden.

LIZ.

Nu gy 't gejuffert hebt zo aardig afgemaalt,
Verzoek ik dat gy ook van 't mansvolk wat verhaalt.

ORT.

Van die, daar kan ik u al vry wat veel verhaalen:
Ze koopen styf, en stark; aangaande het betaalen,
Dat komt wat slapjes by; ik ken'er, 't zyn myn Breurs,
Ze hebben 't al aan 't lyf, maar weinig in de beurs.

LIZ.

Gy schynt ontstelt te zyn, hebt gy de Brief gelezen?

AST.

En wel te deeg verstaan: 'k moet daat'lyk by'er wezen;
Kom, wyst me waarze is, Ortenzo, hoort gy niet?

ORT.

Z'is in'er nieuwe tuyn, gins by de watervliet.

AST.

Wel aan, ik ga u voor, kom volgme.

ORT.

't Zal geschieden.

LIZ.

Ortenzio, ik heb verscheyden Edellieden
Op een banket genoot, ik bid vergast men mee,
Op morgen, zo 't u lust.

ORT.

Uw dienaar die is ree.

LIZ.

Wat doet myn Heer de Prins? gaat hy wel 's nachts uyt wand'len?

ORT.

Daar weet ik weynig of, doch nu wy daar van hand'len,
Zo gaat hy, zo me dunkt, des morgens eerst na bet.

LIZ.

Hy heeft op iemand dan gewis zijn liefd' gezet.

ORT.

Dat 's waar.

LIZ.

Wie of hy mint?

ORT.

Die zoete Venusjanker
Bemint een schoone vrou, die niet een haartje blanker,
Of moyer is, alsgy.

LIZ.

Ortenzio, is 't waar?

ORT.

'k Ben zyn geheyme raat, en meester Koppelaar:
Mevrou ik weet'er of.

LIZ.

Wie is 't?

ORT.

Wie zou het wezen,
Als uw Genaade zelfs, gy zyt zyn uytgelezen.

LIZ.

Ja, zeytmen dat ten hoof? zo hebbenze gemist.

ORT.

De Starren zeggen 't mee, 'k ben een Astrologist:
Altoos een stuk daar van. Mevrouw nu ondertussen
Wens ik u lytzaamheyt, tot dat gy zo veel kussen
Van die u mint geniet, als starren aan de lucht.

Bin.

LIZ.

Ortenzio, vaar wel. Waar voor ben ik beducht?
't Schaat u in 't minste niet, ô eedele gedachten!
Al is uw liefd' ontdekt, wie zal u doch verachten?
Nu dat Turbino is gebiedder van uw Ziel;
Ik min, en wort bemint, myn steege trotsheyt viel,
Op 't onverzienst ter neêr, myn wreetheyt is verwonnen.
'k Dee als een wyze maagt; want eer ik heb begonnen
Te lieven, zach ik eerst of hy my had bezint
Met een oprecht gemoet, 't welk ik oprecht bevint:
O welgebooren Prins, gy mint my als uw leven,
Zo lang ik aassem schep, zal ik u niet begeven.

Derde tooneel.

Verbeeld een Hofzaal.

Den Koning ROZIMONDO, met LENATO, en al 't Hofgezin.

ROZIMONDO.

ZO is den oorlog nu dan 't eenemaal gedemt?

LEN.

O ja, genaad'ge Heer, Arnoldo heeft bestemt

Als Veltheer uyt uw naam, tot yders groot genoeg,
Een vast en bond'ge vree; en heeft in zulker voegen,
Gelyk u Majesteyt zal zien in deze Brief,
't Verdrag bevestigt.

ROZ.

Wel, devreed' is my ook lief,
En 't geen den Hartog schryft, hoe hy zich droeg in 't sluyten,
Is heel wel na myn zin: de Veltheer gaat niet buyten
't Bestek, 't geen ons den Raad heeft raatzaam voorgesteld,
Zes Steden zalmen my, zo 't eerste punt vermelt,
Die hy my afnam, weer bestellen in myn handen;
Hy wil dat men die geen, die tegens Ong'ren spenden,
Weer in Genade neemt, verzoekt voorts tot besluit,
En knoop van vaste vreê, myn dochter tot zyn bruyt.

LEN.

Hy eyst rechtvaardig Heer. Uw' dochter schynt geschapen
Te wezen voor dien Vorst, en Helt, die in het wapen,
En in recht vaar digheyt nu zonder weerga leeft.

ROZ.

Lenato, 'k vind geraân datmen Luzinda geeft
Aan hem ten huwelyk: Voorts heeft hy ook geschreven,
Datmen hem in zyn handt den Graaf Astolf zal geven.
't Schynt dat hy om zyn Neef noch dapper is gestoort.

LEN.

't Is reên, Astolf die heeft hem schandelyk vermoort.

ROZ.

't Dunkt my een wrede daat. Zegt gy dat ik zal geven
De Graaf in 's Konings hant? zo is hy om het leven:
Doch, om de rust van 't Ryk, zo zal het nodig zyn
Dat men hem overgeef. Den Koning is nu myn
Verbonde vrient, en zoon: Astolf my vreemt. Ga heene
Verzekeer hem terstont. Lenato, zeg met eene
Aan Prins Turbino, dat hy daad'lyk hier verschynt.
De vree verheft haar hoofd, en d'Onvree die verdwynt.
Maar zagt, blyfthier by my, ik zie myn zoon daar komen.

TURBINO uit.

TUR.

Lang leef zyn Majesteyt: heyl op uw voorgenomen,
En lang gewenste vree: Hoe luyt 't verdrag myn Heer?
Gedyt 'et ons tot eer, of schant?

ROZ.

Men zal ons weer

Doen hebben, schryft Arnold, al d'afgenome Steden.

TUR.

Wat is den Bheem zyn eys?

ROZ.

Hy eyst, myn, zoon met reden,
Dat men hem geven zal myn dochter tot zyn vrouw.

TUR.

Uw dochter, eyst hy die?

ROZ.

Turbino, wel hoe nou?
Waarom verwondert g'u?

TUR.

't Is wonder wel geraden,
En 't is ook billyk; jaa 't; O Hemel! wat een kwade,
En hels vergifte raad is dit!

ROZ.

Zyt gy ontzint?

TUR.

My dunkt het geen hy zoekt, dat het een ander vint!
Den Bheem die komt te laat, zy heeft al een beminde.

ROZ.

Wat zegt gy?

TUR.

Dat ik uw verdrag niet goet kan vinde,
Voor u, of voor het Ryk.

ROZ.

Hoe Zoon? 't en is geen bloet,
Die by het slechte volk, of Boeren is gevoed;
't Is Theodozius, dien Eed'len Bheemzen Koning.

TUR.

Hy zy dan wie hy zy, dit strekt u geen verschoning;
Had hy myn zuster, en uw kint, verzocht in vreê,
En niet door bloet en staal, 'k zeg dat hy onrecht leê
Door zulk een weygering. ô ramp! wat vreemd edingen,
Nu smeekt hy ze u niet af, maar zoekts' u af te dwingen.

ROZ.

Hoe menig Koning heeft de vrede wel gemaakt
Op diergelyke wys.

TUR.

't Is waar: ik ben geraakt
In 't binnenst' van myn hart; rampzaal'ge! moet ik wezen
Een vrient myns vyants? ach! kan liefd' my zo belezen
Dat ik als spooreloos, stry tegens recht en reên?

Is hy hier mee veruoegt, Heer Vader?

KOZ.

Neen, ô neen,
Hy eyst den Graave ook.

TUR.

Wat Graaf zou men hem geven?

ROZ.

Astolfo.

TUR.

Wat ik hoor! staat hy na's Graven leven?

ROZ.

Hy eyst hem tot een zoen voor zyn vermoorde Neef.

TUR.

Dunkt het u Koninklyk, dat men zo overgeef
Een Vorst'lyk onderdaan? den Bheem die krenkt uw wetten,
En dwingt u als een slaaf.

ROZ.

Wat reên om te beletten?
En heeft den Grave dan Aureeljo niet vermoort?

TUR.

'k Zeg neen dien lasteraar doorstak hy als 't behoort,
Rechtschappen voor de vuyst.

ROZ.

De Graaf hoeft niet te vrezen:
Men zoekt zyn leven niet.

TUR.

Wat dan? of hoe zal 't wezen?

ROZ.

Hy zoekt de waarheyt van de manslag te verstaan.

TUR.

Is daar meer recht als hier? Heer Vader, laat u raân,
Hoe zoud gy zulken man van Vorstelyke Ouders
Doorluchtig, die u Ryk eer schoorde met hun schouders,
Hem geven: Neen, ô neen!

ROZ.

Hoe! is den Graaf zo vroom,
En eerlyk als gy zegt?

TUR.

Ja, zo, dat ik niet schroom
Zyn zuster voor myn vrouw te nemen.

ROZ.

Voor uw vrouwe!

TUR.

Wel waarom niet? meent gy dat ik my beter houwe?
Zyn diensten maken hem in alles my gelyk.

ROZ.

Gy spreekt met ongedult.

TUR.

'k Spreek recht; en geenzins wyk
Ik van de waarheyt af.

ROZ.

Spreekt gy voor een verrader?

TUR.

Door haat en vals gerucht bedriegtmen u, Heer Vader.

LEN.

Nogtans zo heeft de Graaf hem schandelyk vermoort.

TUR.

Spreek van de Graaf met eer, en wederroept u woort,
Of 'k zeg.

LEN.

Gy zyt myn Hoofd, en 't staat u vry te spreken.

TUR.

Ay breekt myn hooftniet meer, of ik zal 't uwe breken.

ROZ.

Weg zot, wat zal dit zyn? hoe stelt gy u dus aan?

TUR.

't En waar zyn Majesteyt, het zou hier anders gaan
Met hem, dien logenaar.

LEN.

Men zal 't my noyt bewyzen.

TUR.

Hoe booswicht! spreekt gy noch?

ROZ.

Doet gy myn toorne ryzen?
Vermeetle, weg van hier, gy onberaden Zoon.

TUR.

Ik ga, maar nimmermeer en zal de Bheemse Kroon
Vercieren Ongrens kroost; hy zal Luzind niet trouwen.
Wat aanbelangt de Graaf, 'k zal 'em verburgen houwen,
Zo iemant weten wil, waar dat ik 'em versteek,
Die iszo koen en volg.

bin.

ROZ.

Dit schynt een vreemde treek;
Zal ik 't voor vriendschap, of voor razerny aannemen?

LEN.

Voor meedelyden Heer.

ROZ.

Hy gaat zich heel vervreemen
Van my zyn Vader, en bejegt me met spyt,
Doch ik en acht 'em niet: ga heen, het is hoog tydt,
En hoor wat antwoord dat myn Dochter u zal geven:
Zy is nu in haar Tuyn. Ga, eer de Prins het leven
Van Graaf Astolfo bergt.

LEN.

Ik vrees het is te laat!

ROZ.

Ga heen, zeg de Princes, dat zy haar Vaders raat
Niet en versmade; maar dat zy haar tegen morgen
Gereet maakt tot de reys: en gy, om niet te zorgen,
Zo neemt myn Lyfwacht mee.

LEN.

Myn Heer, ik volg uw last.

Vierde tooneel.

Verbeeld een Lusthof.
LUZINDA, EUANDRA.

LUZINDA.

Met hoe veel zorgen zyn nu myn gedachten vast
Verwerd in een.

EUAN.

Mevrou wil op de Graaf niet schelden.

LUZ.

Verraden liefd' zal ook straks den Verrader melden.
Hy leyt en slaapt in vreugt, maar ik waak in verdriet.

EUAN.

Gy doet zyn eer te kort, Mevrouw beschuldigt niet

Den Graaf, voor dat gy 't weet.

Ort. uit.

ORT.

Astolfo is gekomen.

LUZ.

Ach! dat 'em niemant zie.

ORT.

'k Heb niet een mensch vernomen
Die hem verspieden zou.

LUZ.

Ga, haalt'em.

Ast. uit.

ASTO.

Myn Godin!

Indien ik niet en wist Mevrouw, dat gy in
Dees schone Boogaart waart, de bloemen zouden 't klappen;
Vermits gy als de Lent, door uwe zoete stappen,
Maakt, dat al het gebloemt met een verwondring buygt
Voor u, ô schoone bloem.

LUZ.

Dat gy noch slaapt, betuygt
Gy met u reën, gy beelt u in als dat uw oogen
Vry meer zien als 'er is.

ASTO.

Geen slaap heeft my bedroogen,
Een minnaar voelt geen slaap: dat ik niet eerder kwam
Mevrou, vergeeft 'et my, ik bid u weest niet gram.
'k Wierd' door het volk belet, dat hier rontom ging wandelen.

LUZ.

Heer Graaf, 'k geloof u wel: 'k heb iets met u te handelen
In stilligheyt alleen.

ASTO.

Reyk my uw hant.

LUZ.

Wel aan.

(Gaan aan een zy en spreken zacht.)

EUAN.

Wat nieuws Ortenzio, hebt gy Feliciaan,
Myn vryer niet gezien?

ORT.

Ik heb het u voor dezen
Wel hondertmaal gezeyt, geen koppelaar te wezen.

LUZ.

Maar zag hy u by my?

ASTO.

Ik bid ay luyster voort.

Spreken weer zacht.

EUAN.

Daar is geen beter ampt Ortenzio, dat u hoort
In dees uw ouderdom.

ORT.

Wel hoe? schynt gy te razen?
Zeg, hoe veel zynder wel van al dees jonge bazen,
Ze zyn dan, die ze zyn, die friffer op 'er leên,

En rechter gaan als ik? Euandera, ik meen
Dat gy, en and're meer, om my u vaak gaat quellen.

EUAN.

Gy lykt Narcissus wel, wie zou zyn zin niet stellen
Op zulk een Roelant. ziet!

LUZ.

Ging hy tot aan uw deur?

ASTO.

Ik meend' et wat myn knecht.

Spreken weer zacht.

ORT.

En hout gy my dan veur
Een ouden kouden bloet? om deze gryze haren?
Zo lang men is gezont, telt men geen tyt van jaren:
Zo den Salmander leeft, gelyk men zeyt, in 't vuur,
Hier leeft 'er een in 't ys.

ASTO.

En van die zelfde uur
Dat hy 't ontliep, bleef ik vol onrust.

PINABEL, verbaast uyt.

PIN.

Waar 's den Grave?

ASTO.

O oorzaak van myn ramp! wat zegt gy snode slave?

PIN.

Lenato heeft dees tuyn rontom bezet met wacht.

LUZ.

O ramp! wat wil dit zyn?

ASTO.

Het is op my gedacht.

LUZ.

Is onze min ontdekt? ay! wil u doch verschuylen!

ASTO.

Princes, 't is nu te laat, want d'alderdiepste kuylen
Zyn my niet diep genoeg; en zyt gy niet myn vrou?
'k Acht boey, noch banden niet, ja dat den Koning wou
Om uwentwil myn hooft, ik zoud' 't hem willig geven:
Mevrou 'k verlaat u niet.

ORT.

Ik twyffel aan myn leven:
Euandra wat raat, waar kruyp ik in een hoek.

EUA.

Hoe! uw kloekmoedigheyt zakt die nu in uw broek?

LUZ.

Myn Heer zo 't u gelieft, schuylt onder deze bomen;
Want van uw degen kan u doch geen voordeel komen:
Lenato is te sterk, ik bid u, volg myn raat!

ASTO.

Ik ga, en volg uw zin, hoewel 't my kwalyk staat.

Gaat onder 't Geboomt.

LUZ.

Uyt uwe tegenweer kon meerder onheyl spruyten.

Vyfde tooneel.

LENATO, met de Lyfwacht uyt.

LENATO.

Komt gy liên met my in, maar blyft gy samen buyten.
Ziet toe, en past wel op.

LUZ.

Lenato, wat zal 't zyn;
Wie zoekt gy met uw volk, of komtge hier om myn?
Wat doet gy met de wacht?

LEN.

'k Heb last van uw Heer Vader.

LUZ.

Wat toch!

LEN.

Ik bid verschrikt u niet Mevrouw, ik nader
U, om als Koningin te wenschen veel geluk,
In uw verheven staat.

LUZ.

O al te leyde druk,
Zal my myn Vader met zyn vyant dan vermalen,
Die hem zyn Steden neemt, en brantschat in zyn palen.

LEN.

Nu wort hy 's Konings vrient en Zoon.

LUZ.

En my myn smert.

LEN.

't Verdrag is zo bestemt, mits dat Astolto, wert
Aan hem geleverd, voor de doot van zynen Neve.

LUZ.

Wat zeyt zyn Majesteyt?

LEN.

Dat men de Graaf zal geve:
Indien men hem nu krygt, zyn leven loopt gevaar.

LUZ.

Lenato gaat vry heen, ik dank u voor de maar.

LEN.

Princes zo 't u gelieft, 'k zal u gezelschap houwen.

LUZ.

Ik bid u gaat, ay gaat! 'k heb iets te doen.

LEN.

Mevrouwe,
Uw alderminste slaaf kust uw sneeu-witte hant.

LUZ.

Voor uwe moeyte neemt van my dees diamant:
Zie voor u wat gy doet, en wilt de Graaf niet krenken,
De Prins die is zyn vriend.

LEN.

Mevrou ik zal 't gedenken,
Zo veer 't my moog'lyk is: ik kus uw voeten.

bin.

LUZ.

Gaat.

ORT.

Is 't Krygsvolk nu al weg? ey zeg Euandra.

EUAN.

Jaa 't.

ORT.

Och! hoe ben ik ontstelt.

LUZ.

Myn Heer, ze zyn geweken.

ASTO.

Wat had den Kapityn, met u, myn ziel, te spreken.

LUZ.

Als dat den Koning my heeft met den Bheem vermaalt.

ASTO.

Wort dan myn trouwe min, Luzinda, zo betaalt?

LUZ.

Ach Grave! boven dat zo eyst hy ook uw leven,
En wil dat men aan hem, u zal gebonden geven.

ASTO.

Die eysch en is niet zwaar, ik ben alree geboeyt,
Wanneer gy 't jawoort geeft, zo laat den Bheem geen moeyt
Om my meer doen, ik zal zelf op uw Bruyloft wezen.
Hy doot me, wil hy dan, 'k zal voor geen ster ven vrezē:
Want waar uw troudag is, daar zal myn sterfdag zyn.
Luzinda, 'k leef niet meer, myn leven is maar schyn.
Neen Theodozio, 'k zal my u overgeven;
Noyt krygt gy dees Princes, indien gy my laat leven:
En nu haar Vader, u zyn hant, en hulpe leent,
Nu zyn de myne vast, zo haast gy zyt vereent,
En ik myn leven kwyt, zal ikze aan u schenken.

LUZ.

Myn lief, herschept u moed, zo kan ons niemant krenken.
'k Vergeet u nimmer niet, dat zweer ik u myn Heer:
'k Ben niet veranderlyk, den Bheem zal nimmermeer
Voogt zyn van myn gemoet; ik ben voor u geboren,
Raak ik u kwyt, myn ziel, zo gaat dit lyf verloren.
Al dwingt den Koning my, zo weet ik noch wel raat
My te verlossen, van die geen die 'k eeuwig haat.
Dies bid ik u myn lief, ay! wilt uw leven bergen,
Want al te reukeloos dat is den Hemel tergen.

ASTO.

Zie eens wie dat daar komt.

PIN.

Het is de wacht van 't Hof.

ASTO.

Hoe zynze daar al weer?

LUZ.

Myn Heer verberg u of
Gy raakt uw leven kwyt.

ASTO.

Zult gy my ook vergeten?

LUZ.

Nu, noch in eeuwigheyt.

ASTO.

Hoe zyt gy zo bekreten?

Ay! droog uw ogen lief, en hier meê goede nacht.

LUZ.

Vaar wel, Astolf, vaar wel, gy blyft in myn gedacht.

Derde bedryf.

Eerste tooneel.

Verbeeld de Hofzaal van Theodozio.

THEODOZIO, MAURITIO, GOFREDO, en al 't Hofgezin.

THEODOZIO.

Zo heeft haar de Princes al op de reys begeeven?

MAU.

Ja Heer wy hebben post van haare komst. Daar neeven
Wort ook vermeld als dat haar Hoogheyt ziekyk is,
Het welk haar komst belet.

THEO.

Gy Heeren hout u fris
In kleeding en in pragt, om zo myn Buyt te leyden
Met hoerly kheyte na 't Hof. Wy zyn van Praag gescheyden
Op d'aldernaaste grens, die d'Onger, en de Bheem
Doen scheyden van malkaar, op dat uw Koning neem
Zyn Koninglyke Bruyt, en voer haar door de Landen
Van het Boheemze Ryk; die zy door huwlyks banden
Zal als een Koningin beheerschen, en gebiën.
Wat antwoord gaf zy, toen gy haar myn brief liet zien?

GOF.

De droefheit bond haar tong, haar goddelyke oogen
Sloeg zy voort van my af.

THE.

Hoe groot is uw vermogen,
O eereyke schaamt. Waar is Turbino heen?

GOF.

De Prins is niet heel wel met dit verbont te vreên.
Hy is in 't bos gevlucht, om 't woeden van den Koning
T'ontvluchten voor een wyl, die geenzins zyn verschoning,
Of onschult hooren wil.

THE.

Dit heeft een vreemde zin!
Weerstaat hy 't huwelyk? Wat raakt hem onze min?
Waar hy haar broeder niet, 'k zou 't voor jaloursheyt houwen.

GOF.

De vriendschap, groote Vorst, alleen na myn vertrouwen,
Is d'oorzaak dat Turbien draagt zulk een zugt tot hem.

THE.

Lieft hy Astolfo zo?

GOF.

Ja zo, dat vaster klem
Van vriendschap men noyt zag: en nu gy eyst het leven
Zyn 's alderwaarste vriend, kan hy zich niet begeven
Tot toestant van 't verbont; dies waar de beste raat
Men schold den Grave kwyt: zo zou met meerder staat
Door 't byzyn van de Prins uw Feestdag groter schynen,
De druk van de Princes zou haast in vreugt verdwynen.

THE.

Uw raat die acht ik niet Gofredo, my is meer
Gelegen aan de wraak, als aan 't verbont. Myn eer
Ruyl ik om 't huwlyk niet. Den Grave die zal sterven,
Of ik zal Kroon, en Ryk, ja lyf en leven derven.
Aurelios bloet roept wraak. Die schand sterft nimmermeer;
Ten zy dat ik die dood door wraak.

MAUR.

Genaad'ge Heer,
'k Beken het is wel waar; maar zulke wetten stryden
Met de barmhertigheyt eens Konings.

Twede tooneel.

ASTOLFO, half razende nyt.

ASTO.

Weg! ter zyden.
Zeg op, en is hier niet Vorst Theodozio?

THE.

Wel hoe! wat wil dit zyn?

GOF.

Myn Heer, het schynt een boo,
Die uwe Majesteyt in haastigheyt komt groeten.
Ga boode, ga, knielt neêr en kus des Konings voeten.

ASTO.

Wat voeten? weg van hier. Verrader kent ge my?

THE.

Gy dollen die my steurt, vertrekt terstont; ter zy:
Gy komt, als nar en gek, voor uyt, van myn beminde.

ASTO.

Dat 's recht. Ik ben de nar en gek van uw Luzinde;
En heb die lang geweest.

THE.

Komt haare Majesteyt?

ASTO.

Ja, tegen wil en dank.

THEOD.

Hoe! wat is dat gezeyt?
Spreek op gy koele nar.

ASTO.

Zy heeft een koelt van binnen:
Maar ik, ik brand, ik brand, ik brand van heete minne;
Ik brand met zulk een brand, en overwrede pyn:
Dat zy niet feller dan de Helsche brand kan zyn.

MAU.

Ik meen hy komt te post, en dat hy onderwegen
Vry wat gedronken heeft. Men laat hem eerst te degen
Zyn aam herscheppen.

ASTO.

Neen gy mist; want dees myn pyn
Bestaat uyt drinken niet; de alderzoetste Wyn
Is bitter in myn mont. 'k heb water van myn Koning
Tot laafenis geeischt; maar ach! tot een belooning,
Kreeg ik vervloekt fenyn, 't geen my de ziel ontstelt.
Gy hebt een vonnis tot myn ondergang geveld.
Ik kom my tot die straf gewillig overgeven.
Gy leeft door myne dood: ik sterrif door uw leven.
Gy die my niet en kent, scheld my voor moordenaar:
Die heb ik noyt geweest. 'k Beken het is wel waar
Dat ik die schlmse borst heb van uw neef doorsteeken:
Ik dee't hem voor de vuyst: is dit oneerlyk wreeken?
En ben ik niet ontvlucht? en weet ik niet de laag
Die men my heeft geleyt? en kon ik niet dees plaag
Ontkomen zo ik wou? doch nu ik heb vernomen
Dat gy Luzinda trout, ben ik van zelfsg gekomen.
Hier is Astolfo nu. Hier is d'ellend'ge Graaf.
Hoe nu! verschrikt gy u voor d'onverwachte gaaf,
Die ik u offer? kom; doch bind my als geen moorder,
Maar als een weerloos mensch. Ik sweer u dat ik voorder
Geen tegenstant zal doen. 'k Had anders u ontzielt,
En met dit gladde staal u t'eenemaal vernielt.
Daar is myn degen. Daar. Hoe! durftze niemant nemen?

THE.

Is myn gedult zo groot, dat ik 't onnoodig temen

Van deze dollen mensch zo lang verdragen mag?
Boeyt hem.

ASTO.

Ik ga van zelfs. Waar toe zo veel gewag?
'k Verschyn voor u alleen, verzelt met myn gedachten.
Zie daar, vat aan dit swaart; want zo lang het de kragten
Van mynen arm gevoelt, en laat het noyt zyn Heer
Ontzielen zonder wraak. Daar leyt den degen neer;
Want uw gezicht, Tyran, kan't flikk'ren niet verdragen.
Wel aan, kom bint my vast, en eindigt eens myn klagen
Door uw begonnen vreugt.

THE.

Heeft u de liefd' ontzint,
'k Zal maaken dat gy noyt uw' zinnen weder vint:
In my en zult gy noyt voor u erbarming vinden.

ASTO.

Noch uw' barmhartigheyt, noch dwang myns Konings, binden
Of dwingen my hier toe, ik stap zelfs in myn dood;
Indien ik niet en wou, Wraakgierige, hoe groot
Uw list en machten zyn, gy had my noyt gekregen.
Hoe zou een als ik ben, u tot mêly bewegen,
Die met zich zelve gants geen medelyden heeft?
Geef my het geen ik zoek, 'k heb lang genoeg geleeft.

THE.

Waarom niet in uw Lant u zelfs een doot verkoren?

ASTO.

Neen, Theodozio, daar ik zo wel gebooren
Van Eedele af komst ben, daar heb ik my verschoont:
Maar hier, al waar de min het leste deel vertoont
Van dit myn Treurspel, op 't Toneel van straf en wrake,
Van onrecht huwelyk, zal ik myn ziel uytbrake,
In 't lest van d'uytkomst, nu wel aan, waar wacht gy na?

MAU.

Heer Koning lyd gy dit?

THE.

Ga heen Gofredo, ga
Verzekert hem terstont: maar wil hem wel bewaaren.

GOF.

Myn Heer, het zal geschiên.

bin.

THE.

Ik kan my nau bedaaren
Mauritio van vreugt, nu ik myn Vyant zie
Gelevert in myn hant; nochtans de woorden, die
Astolfo sprak van liefd, doen my iets quaats vermoede

Van de Princes en hem.

MAU

Myn Heer, duyt het ten goede,
De manslag wroegt hem noch.

THE.

O neen Mauritio;
Daar schuylt iets anders by: Wat dollen mens zou zo
(Gelyk als deze doet) hem in de hant begeven
Van die hem dood'lyk haat! hy wort door Min gedreven,
Die hem zyn zinnen rooft.

MAU.

O neen! myn Heer, 'k vertrouw
Luzinda zulks niet toe, dat zy Astolfo zou
(Schoon hy haar liefd toedroeg) haar wederliefd' betoonen,
't Verscheel is al te groot.

THE.

Mauritio, 'k zal u lonen
Zo gy door veynzen kunt den Graaf zo ondergaan
Dat hy u geeft de gront zyn 's dolheyt te verstaan.
Veyns u zyn Vrient te zyn: met een gemaakt meêdogen,
Hebt gy heel lichtelyk zyn hart aan u getogen.
Ga beenen Hartog, ga, en doe dat ik gebie.

MAU.

Myn Heer ik volg uw last.

Derde tooneel.

Verbeeld een Boschaadje.

LENATO, LUZINDA, ORTENSIO, met een stoet van Edellieden.

LEN.

Mevrouw, na dat ik zie,
Zo doet de liefd' en lust uw Hoogheyt niet zeer spoede;
Onlust beheerst uw hart, en na dat ik bevroede,
Zo raakt men in geen maant by zyne Majesteyt.

LUZ.

De heugnis van 't voorleên myn reden toom nu leyt;
En dwingt my na haar zin om achterwaarts te deyzen;

LEN.

Men vordert gans geen weg.

LUZ.

Ach! myn gedachten reyzen,
In eenen oogenblik, wel duyzent mylen veer.

LEN.

't Verdriet den Adel al, en 't zal allenks hun meer
Verdrieten, zo men niet de reys in 't werk gaat stellen.
Een yder heeft zich, om uw Hoogheyt te verzellen,

Op 't heerlykst' uyt gemaakt: door dien men tyding heeft,
 Als dat zyn Majesteyt zig met al 't Hof begeeft
 Op de aldernaaste grens; om u aldaar t'ontfangen.
 't Is ongelooffelyk, Mevrouw, hoe groot 't verlangen
 Van al den Adel is.

LUZ.

Noch grooter is myn smart,
 Die nu myn ziel gevoelt in 't binnenst' van myn hart.
 O droef heyt, die myn vreugt komt met u nevel dekken,
 Duurt u de reys te lang, gy kunt met haar vertrekken.
 't Vermaak dat ik in u, of haar geselschap vint,
 Dat acht ik by myn ramp, en smart, niet meer als wint:
 Wanneer ik ben gehuwt, zult gy my doch begeven:
 Maar ach! myn rouw die blyft tot aan het ent myns leven.
 Misgun niet, dat ik nu myn sterfdag wat verlang,
 Daar is noch tydts genoeg om my te doën. Hoe bang
 Wert my, helaas! gaat weg, laat my een weynig rusten.
 O droef heyt zonder ent, verdelgster van myn lusten.
 Euandra, waar 's de Graaf dat hy my niet verlost?
 Zal hy niet komen, spreek?

EUA.

Mevrou, indien hy kost,
 'k Geloof hy zou het doen.

LUZ.

Wat zal dan uyt my worden?

ORT.

Een Bheemse Koningin.

LUZ.

Dat gy my niet en porde,
 Ortenzio, 't waar best. Kan ik dit niet ontvliën?
 O Goën! wat zal ik doen?

ORT.

Astolfo niet meer zien.

LUZ.

O neen! de liefde heeft my beet're raat gegeven.

ORT.

Wat raat?

LUZ.

Als dat ik zelfs verkorten moet myn leven.

ORT.

Kleynhartigheyt betaamt geen zins een groot gemoet.

LUZ.

Hoe meenig Edel Maagt heeft williglyk haar bloet
 (Ortenzio) gestort, zo d'oude boeken schryven.

ORT.

Dat waren Heydenen, denk dat na haar bedryven
Men niet te werk moet gaan, zy deden 't om de schant,
En der Tyrannen dwang t'ontvlieden.

LUZ.

Zulk een hant
Berooft myn eer nu mee, en word ik niet gedwongen?
En heeft me de Tyran hier meé niet toe gedrongen?
O Hemel! kan ik u bewegen met myn klacht.

EUA.

Mevrou, ay zyt gerust.

Vierde tooneel.

LEONIZIO, TURBINO, FULGENTIO, KOTALDO, RUFINO, vermomt met Pistolen en Geweer uyt.

LEONIZIO.

Ik zie haar ginder.

TUR.

Zacht.
Zyn uw Pistolen klaar?

FUL.

't Is alles na behooren.

TUR.

Luzinda die raakt vry; of 't leven raakt verlooren.

LEO.

Om haar verlossing, Heer, wagen wy goet en bloet.

TUR.

Dat is u voor, geef vuur.

LEONATO.

Soldaten, houd maar moet.
Men rooft ons de Princes, gy Heeren staakt het lopen.

TUR.

Zwygt schellem, of gy zult het met de doot bekopen.
Kotaldo, t'za, geef vuur, Rufino, wees niet bloo,
Ontzet Fulgentio, dring op haar aan; wat zoo,
Ze dey zen achterwaarts.

ORT.

O ramp! is dat verschrikken!
Euandra hebt gy niet?

EUA.

Wat doch?

ORT.

Eenige stikken
Van d'een of d'ander Sankt, op dat ik schoot-vry bin?

EUA.

Wie of dat wezen mag?

LUZ.

Euandra, 't valt my in
Dat het Astolfo is.

TUR.

Vervoligt haar niet veerder,
Houd uw' Pistolen fix.

LUZ.

Myn Lief, hoe zou ik meerder,
Of grooter vreugt op aard, als weer by u te zyn,
Genieten? ach! myn Heer, noch arrebeyt, noch pyn,
Noch geender ley gevaar kon onze liefde breken.
De manheyt uw's Gemoets is, eed'le Heer, een teken
Van uw' stantvaste min; en van.... Ay my, 'k beswyk.

Turbino doet het mom-aanzicht af.

TUR.

Ik ben Astolfo niet, al ben ik hem gelyk
In liefde; zo dat ik door liefde nu moet wezen
Alstolfs Gedwongen Vrient. Luzinda wilt niet vrezin,
Schroom voor u Broeder niet, schoon dat hy reden heeft,
En oorzaak u te doên door 't stout bestaan: 'k vergeeft
U altemaal. 'k Geloof dat gy en ik, gebooren
Zyn onder een Planeet, gy hebt de Broer ver kooren,
Ik heb de Zuster lief, ô Hemelsche besluit!
Gy zyt Astolfus deel: Lizaura is myn Bruyt.
Kom gaan wy na haar toe, 'k zal u aldaar versteeken,
Tot dat men hoor waar dat de Graaf is heen geweeken,
En of den Koning noch blyft by zyn opzet vast.

LUZ.

Als 't u belieft.

TURB.

Gaan wy, eer datmen ons verrast.

Vyfte tooneel.

Verbeeld een Gevangenis.

MAURITIO, en ASTOLFO in de gevangenis.

MAURITIO.

't Valt voor een vrient heel zwaar zyn vrient te zien in lyen.
Ach! zo 't my mooglyk waar, ik zou u haast bevryen.
Ik heb uw' ontschult staâg den Koning voorgebracht.
De Ongersche Princes wert dezen dag verwagt.
Ik hoop zy zal voor u wel haast gena verwerven.

ASTO.

O neen! dat zoek ik niet, myn hoop bestaat in 't sterven;
'k Geef zonder oorzaak my niet in uw's Konings hant:

Myn dolheyt heeft zyn reên.

MAU.

Dit is een vreemt verstant:
 Quelt u de liefde ook?

ASTO.

Hoe lang zult gy my vragen?
 'k Zeg ja, ik ben verliefte. Mauritio! nooyt zaagen
 Uw oogen schoonder beelt; maar ach! myn zoetste zoet
 Is door het wreet geval verandert, laas! in roet.

MAU.

Wie is 't?

ASTO.

Hoe kwelt gy my? het is Mevrouw Luzinde.

MAU.

U heusheyt is het waart dat zulk een Vrouw u minde;
 En zoekt gy noch de doodt? Heeft zy tot een'ger tydt
 Haar gunst aan u betoont?

ASTO.

't Schynt gy myn Biegtvaâr zyt.
 Ay! plaag my doch niet meer, want nu ik haar moet derven,
 Zo laat my, bid ik u, met myn geheymen sterven.
 Ha! Theodozio, zult gy die schoone vrucht
 Genieten, die het vuur, het water, aard en lucht
 Door haare schoonheyt dwingt. Vliet van my, ô gedachten!
 Die my het breyn ontroofte; en hoopt een hoop van klagten
 In dees benaude borst. Luzinda die vergeet
 Haar minnaar, ay! ô wee, Princes, het is my leet
 Dat men uw' schoonheyt heeft aan een Tyran gegeven
 Die u vermoorden zal, hy loert slechts op uw leeven;
 En anders zoekt hy niet. Geeft my uw lieve hant,
 Hebt meely met u zelfs, kom, gaan wy aan een kant
 En berg uw leven zo.

MAU.

Heer Graaf, wilt u bedaaren.

ASTO.

's Is wel gezeyt, bedaart: wie zoekt gy te vervaaren?
 Ha! schelm, 'k heb u gekent, neen, neen Pheneus, neen,
 Neen, neen, roert Perzeus niet, of ik zal u in steen
 Door 't kristalyne schild, ô boozewicht! vervormen.
 Hy zeyt zyn komst die is om Astolfo te bestormen.
 Ik ben Astolfo niet, gy liegt, gaat zegt de Vorst,
 Dat hy t'onrecht na 't bloet, en na myn leeven dorst.
 Dat hy Astolfo zoekt in 't hart van myn Luzinde;
 Of in Aureeljoos bloet. Vertoeft, hoe nu, ontzinde,

Bedwing uw losse tong, die al te reuk'loos spreekt.
 Zie toe dat gy den Bheem niet na zyn Kroon en steekt:
 Zwygt stil van 's Konings Neef, men zoekt u te bederven.
 Heb ik niet eereelyk hem voor de vuyst doen sterven?
 Wat wiltge schelmen, spreek?

MAU.

Astolfo, ay bedaart.

ASTO.

Ik ben Astolfo niet, want waar de Graaf zyn Paart
 Niet onder hem gestort, hy had hem nooyt gekreegen.
 Doch evenwel schep moet, Astolfo, sa! de zeege
 Die hangt u over 't hoofd: val aan, val aan, val aan.

MAU.

Sa Schiltwacht, vat den Graaf; en brengt 'em hier van daan.

SCHILTW.

Myn Heer, ik durrif niet.

ASTO.

Gy zult te bruyloft komen,
 Mauritio, 'k wil mee, want ik heb voorgenomen
 Een nooytgehoorde zaak te brengen voor den dag.

MAU.

Ik bid u Heer Astolf, zo 'k iets by u vermag,
 Zeg, hebt gy een'ge gunst van de Princes genooten?

ASTO.

Biegtvader, vraagt my niet, of ik zal u doorstoten,
 En rukken voort de tong uyt uw vervloekte hals.

MAU.

Vat hem.

ASTO.

Ja! kom maar aan, verrader, die zo vals,
 Door schyn van vriendschap zoekt myn echte vrouw te rooven.
 Hoe veynst hem die Tyran; maar wilt 'em niet geloven,
 Hy heeft u laag geleyt; zie hy is niet te vreên
 Voor dat gy zyt om hals: zult gy dit lyden? neen!
 ô Neen! verwoede Vorst, gy zult my niet vermoorden.
 Wel op myn ziel, wel op! sa, stelt u in slagoorden.
 Kom myn getrouwe min, en voer de voortogt aan.
 Benaude zuchten, hier, voert gy de middelvaan:
 Is 't dat myn liefde, en min, word in de stryt verslagen,
 Verzoekt gy dan uw heyl met weenen en met klagen;
 En zo dit niet en helpt, zal ik met d'achtertocht,
 Die nu de wanhoop voert, heel dol, en onbedocht
 My werpen in 't gedrang van de best uw de dromlen.

Men steekt straks de trompet. Waar blyft 't geluyt der tromlen.
 Alarm, alarm, valaan, valaan, alarm, alarm,
 Sa mannen toont uw kracht, laat nu uw strytb're arm
 Doen voelen wie gy zyt. Geeft vuur, lost uw Musquetten,
 Gins dringt den vyant in, ik zal het hem beletten.
 Tra ra ra, tra ra ra, tra ra ra, taf, taf, taf.
 'k Verlies de stryt, helaas! myn zuchten trek vry af,
 De min die is gevaân, myn hoop die is verdweenen.
 Verwonne Veltheer, treurt, en wilt uw ramp beweenen:
 Ay my! ik ben verraân: wie heeft my daar verraft?
 Soldaten, boeytge my? is het uw 's Konings last?
 Op wanhoop! wanhoop! op, en help my uyt dit lyen.
 Alarm, alarm, alarm, geen vlucht zal u bevryen.
 Ben ik myn degen kwyt? sa tanden toont uw kracht,
 En scheurt, en trekt het vlees van zyn gebeente. Zacht,
 Ik zal 't fenynig bloet eerst uyt zyn aad'ren slurpen.

MAU.

Elendige! 't geluk heeft u gebeel verwurpen.

GOFREDO uit.

GOF.

Myn Heer, den Koning die wil uyt uw reên...

MAU.

Ik kan
 Noch zelf, Gofredo, door de dolheyt van de man,
 Den gront niet recht verstaan.

GOF.

Dat is nu niet van noode,
 Luzinda is gerooft.

MAU.

Wat ongeluk'ge boode
 Heeft deze maar gebracht? Zeg, hoe is dit geschiet?

GOF.

Zy is met al haar stoet, gelegert aan een Vliet,
 Vyf mylen maar van hier, zeer schielyk overrompelt.

MAU.

Kent me de schelmen niet?

GOF.

De roovers zyn vermompelt.

MAU.

Hoe dat?

GOF.

Zy waren meest gesluyert en vermomt,
 Zo Klorinando zeyt.

MAU.

Gy veynst, Gofredo komt
Om dees ont zinde weer aan zyn verstant te helpen.

GOF.

Myn Heet, komt en beziet of gy de rou kunt stelpen
Van zyne Majesteit, hy zwelt, en barst van spyt,
Zyn roepen is om u.

Binnen.

ASTO.

Ben ik Luzinda kwyt?
Keert weder tot u zelfs, ô zinnelooze harffen!
Nu dat een meerder kwaat uw ziele komt beparssen.
Onlydelyke pyn! Luzinda is gerooft.
Was Theodozio niet met myn Bruyt verlooft!
Wat Hercules is dees? wat man is zo gelukkig
Die in uw armen rust? Luzinda! zie, hoe drukkig
Dat uw Astolfo zit gekerkert en geboeyt.
Hoe heeft het wankel luk myn wieken, laas! gesnoeyt?
Ik leg tot over 't hooft gedompelt in de plaagen.
Weent droeve oogen, weent, voor felle donderslagen,
Stort brakke regen neêr: het is met my gedaan.
'k Heb niemant meer als u myn boejens: laat ons gaan:
En zoeken (nu dat ik myn zelve heb verlooren,)
Die, die haar heeft gerooft: ach! waar ik noyt geboren!
Helaas!

SCHILTW.

Bedaar, myn Heer.

ASTO.

Ik sterf, maar zagt, wees stil
En zwyg, op dat ik schryf myn alderlaaste wil:
Luzinda zal myn ziel, den Bheem dit lichaam erven,
En eeuw'ge wee en wraak voor myn ontydig sterven.
Gaa heen, haal pen en ink.

SCHILTW.

Waar toe hebt gy 't bederf?

ASTO.

Verrader, vraagt gy noch? ziet gy niet dat ik sterf?

SCHILTW.

Ja Heer, ik zie 't nu wel.

ASTO.

Gaa meê, want gy moet geven
Getuyg'nis van het eind' van myn bedroefde leven.

Zesde tooneel.

Verbeelt het Hof van de Koning Rezimonde.

LIZAURA, LUZINDA, TURBINO, ORTENZIO.

LIZAURA.

DE vreugt, Princesse, die Lizaura is geschiet
 Door 't by zyn van Mevrouw, helaas! die gaat te niet,
 En wort verduystert, ach! door dien ik heb vernomen,
 Hoe dat myn Broeder is op 't onverzienst' gekomen
 In handen des Tyrans, en wraak-genegen Bheem,
 Die na zyn leeven dorst. Ik bid Mevrouw, neem
 Het my niet kwalyk af, dat ik als Koninginne
 U niet en heb geëert; de zuyv're bant der minne
 Tusschen de Graaf en u, die geeven my verlof:
 Ook weet ik, dat Mevrouw veel liever in het Hof
 Haar's Vaders, met de naam van Hoogheyt haar vernoegde,
 Als Koningin te Praag.

LUZ.

O Hemel! dat gy voegde
 Ons beyde weer by een. Lizaura krygt Turbien:
 Maar ik mis myn Astolf. Zal ik u niet meer zien
 O welgebooren Graaf? zult gy als balling sterven?
 Myn vreugt versmelt in druk, nu dat ik u moet derven.
 Wee my.

LIZ.

Ontstel u niet, ik bid, ay! schrey niet meer.

LUZ.

Hoe kan ik vrolyk zyn, nu ik de vreugt ontbeer?
 Myn vreugde gaat gelyk met myn Astolf verloren.
 Astolfo, ach! myn Lief.

LIZ.

Luzinda, wilt me horen,
 Mevrouw, daar is noch hoop.

LUZ.

De hoop komt veel te spaa,
 Wat moed geeft u de hoop.

LIZ.

Als dat ik zelve gaa
Met meer als mannen moed myn broeder weêr t'ontslaaken;
'k Zal als een Celia my zelfs een toegang maken
Tot zyn verlossinge, doch niet alleen om my;
Maar om dat gy zyn bruyt, en hy uw brui'gom zy:
Op dat g'u leven voort in vreugde moogt verslyten.

TUR.

Het schynt dat my Lizaur myn blooheyt gaat verwyten.
Zy spreekt terwyl ik zwyg; en straft myn laf gemoet.
Nu gy zulks voor u neemt, zo zweer ik, dat myn voet
Van dezen dag nu aan noyt Ong'ren zal betreden,
't En zy ik hem verlos. 'k Sweer by myn swaart, dat heden
Den laatsten dag zal zyn, Lizaura, dat uw licht
Myn oog bestralen zal; 't en zy, dat ik de plicht
Die ik u schuldig ben ten vollen zal beschikken.
Zo moet myn nacht-rust zyn vol angstelyke schrikken.
Zo moet de Vrienschap nu voortaan onvriend'lyk zyn
Die 'k met myn Vrienden heb. Geen scheermes en zal myn,
't En zy ik 't heb volbrocht, myn haar of baart af korten.
Zo moet nog den, nog dak, dit lichaam voor het storten
Van regen, hagelbuy, of donder-vlaag behoên.
Zo moet ik noyt gezont het harrenas af doen,
Dat ik nu gespen zal om dees gemoede leden.
Zo moet ik noyt de naam van Ridder meer bekleden.
Zo moet myn errifdeel en Koninglyk geslacht,
Daar ik op hoop en roem, te niet gaan, heel veracht;
't En zy dat ik de Graaf u levent zal bestellen,
En hier mee goeden nacht.

LIZ.

Myn Heer, 'k zal u verzellen.

LUZ.

Heer Broeder, 'k bid hou stant.

ORT.

Mevrou, hy is al deur.

LUZ.

Elendige Luzind!

LIZ.

Luzinda kom; betreur
Uw Broeder en myn Broêr, uw Minnaar en de myne.
Hoe groeyt ons droef heyt aan, hoe gaat ons luk verdwynen.

LUZ.

Lizaura, ach! wat raaf?

LIZ.

Mevrou, waarom zyn wy
 Zo kloek en moedig niet als die geen, uyt wiens zy
 Wy eerst gesprooten zyn? Waarom de Mans meer voordeel?
 Wy zyn een vlees en bloet, gewoonheyt, na ik oordeel,
 Heeft ons dit opgeleyt. Kom werpen wy dit juk
 Van onze halzen af; laat zien, of ons 't geluk
 Door ons kloekmoedigheyt niet zal onsterf'lyk maken.
 Kom gaan wy om aan 't ent ons voorneem te geraken,

LUZ.

Geen Ethiopia verschrikt my door haar brant.
 Geen kou belet myn reys van Scitiase Lant,
 Geen onveyl Libia vol van vergifte dieren,
 Noch woest Arabiën zal noyt myn loop bestieren,
 Voor dat ik heb verlost dien die myn ziel bemint.

ORT.

Zacht, zacht, zo haastig niet, bezint eer gy begint.

LUZ.

Ach! ouden, weet gy raaf?

ORT.

Al gryzen deeze haare,
 De ziel die is noch groen: noyt ziet gy dat een klaare
 En schone Diamant iets aan 'er glans verliest,
 Alisse noch zo out: de reys die gy verkiest
 Is heel wel na myn zin: maar hoor Mevrouw, ik zelje
 Een aardige praktyk, *inventii non pareille*
 Verhaalen, die ik heb terwyl gepractiseert;
 Hoe dat we met ons drie, gemetamorphoseert
 En in een vreemt gedaent' nootwendig ons verand'ren.
 Ik bid, zo 't u belieft, Mevrouwen laat ons wand'len
 Eens na de Bogaart toe, daar zal ik u het stuk
 Heel grondig doen verstaan.

LUZ.

O Hemel! geef ons luk.

LIZ.

Euandra blyft gy t'huys, indien dat wy vertrekken,
 Zo kunt gy hey melyk met brieven ons ontdekken
 Al wat 'er gaat ten Hoof.

EUAN.

Mevrou het zal geschiën.
 O Hemel! wilt haar doch uw' hant, en hulpe biën.

Zevende tooneel.

Koning ROZIMONDO, LENATO, en al 't Hofgezin.

ROZIMONDO.

Hoe kan de Hemel doch dit schellemstuk gedoogen?
Men heeft my tegens eedt, en recht en reên bedrogen:
O losse domme Vorst, 'k had u myn kindt beloofd,
Door welk een schyn van reên hebt gy haar dan gerooft?
Baldaadig jongeling, gy zult het u beklagen.
Verrader, die myn eer, en Adel hebt verslagen.

LEN.

Heer Koning, dit gaat vast, 't geen yder een besluyt;
Dat Theodozio, uw Dochter, nooyt tot bruyt
Begeert heeft; maar om u op 't schandelykst te hoonen
Gebruykt hy deze list.

ROZ.

Wel aan, ik zal betoonen
Dat myn gestoolen eer eyst wraak van zulk een dief.
Is dit uw hantschrift niet? meyneedige, hoe lief
Dat u de vrede is, stel ik aan yders oordeel.
Laat zien of deze schimp my schâ is, of uw voordeel.
Is Troyen door de Griek in 't tiende Jaar ontmant:
Zo zal het Bheemse Ryk, in eens zo veel de brant
Van myn getergde wraak met geen genoeg blussen.
Wat of den Veltheer wil.

ARNOLDO uit.

ARN.

Laat ik uw voet en kussen:
Ik bid verschoont uw Slaaf, heb ik in dit verdrag
Gekrenkt uw streng gebodt en Koninklyk gezag,
Myn leven staat aan u.

ROZ.

Arnold gy zyt onschuldig;
Gy hebt myn last volvoert, dat ik zo onverduldig
Uytvaar met euvlen moet, is om dat Godloos hoofd,
Dat my myn eer, myn Kindt, en eed'len heeft berooft.
'k Zal 't wreken dat de Faam het door de werelt dondert.

AR.

De Hem'len, Hel'en Aard, de Wat'ren zyn verwondert
 Van zulk een Schelmstuk, een Koning breekt zyn trou;
 Wat Sparten of Atheen, wat alderwyste, zou
 Door zulk een schyn van vreê niet zicht'lyk zyn bedrogen?
 't Verdrag dat is bevest, het Krygsvolk weêr vertogen,
 Men acht des Konings woordt gelyk een Diamant,
 Men viert, men gilt van vreugt vast overal; ô schant!
 De vreê is nau gemaakt, men breekt die weer aan stukken
 Zo moet het noit den Bheem naar wil en wensch gelukken,
 Zo moet zyn nazaat noyt...

ROZ.

Hou op, dat helpt nu niet,
 Had ik het geen gedaan dat myn Turbino riet,
 Ik had myn eer, myn Kint, en Graaf Astolf behouwen.
 Myn Zoon keert weer ten Hoof, 't is my op 't hoogst betrouwen,
 Dat ik zo zinneloos u heb van my gejaagt.
 Indien gy levend' zyt, zo komt, Turbino, schraagt
 Uws Vaders ongeluk, en help zyn oneer wreeken.

LEN.

Hier is een Bheems gezant, zal hy den Koning spreken?

ROZ.

Ga haalt'em, wat zal 't zyn.

*GOFREDO uit.***GOF.**

Na Koninglyke groet,
 Die Theodozio aan Rozimondo doet,
 Zent hy u dezen Brief.

ROZ.

Arnoldo doetze open,
 Laat hooren wat hy schryft.

Arnoldo doet den Brief open, en leest dit navolgende.

ARN.

*O Koning ik verhoope,
 Als dat u is bewust, hoe dat myn Bruyt, uw Kint
 Zo schendig is geschaakt, waar door ik my bevint
 Op 't hoogst verongelykt, ik ben bereyt te wreeken,
 Zo ik maar wist door wien dit schelmstuk was besteeken:
 Doch na veel overleg, zo heeft my goet gedocht
 Te hooren uw besluit.*

ROZ.

O Duivelsche gedrocht!
 Wat heeft uw breyn bedacht, om uwe schelmeryen
 Te pronken met een glimp? O Hemel! moet ik lyen

Dat ik dus wert gehoont van zulk een jongen Zot,
 Die my myn Dochtet rooft? om haar, my tot een spot,
 Te houden voor zyn boel. Hoe tobbelen myn zinnen.
 't En waar dat deugt en regt, die 'k min, myn gramschap binnen
 De kritsvan reed'lyk heyt met reden had bepaalt;
 Uws Konings schelmery waar op uw hoofd gedaalt:
 Maar zal de Heer en Knecht gelyke loon beschaffen.

GOF.

Zie voor u.

ROZ.

Weg van hier, gy rekel met u blaffen,
 Vertrek uyt myn gezicht. Ga heen Arnoldo, ga,
 En ruk al 't volk by een, dat men de Trommel sla,
 En steeke de Trompet, wilt nieuwe Krygsluy werven:
 Myn wraak moet zyn volvoert, of Rozimond' moet sterven.
 Doe 't geen ik heb belaft.

ARN.

Ik ben uw Dienaar Heer:
 Lenato, ga verzie het Krygsvolk met geweer.

Vierde bedryf.

Eerste tooneel.

Verbeelt een Straat met een Gevankenis. ORTENSIO, als een Armenis Koopman, LIZAURA als een Slavin, LUZINDA als een Slaaf gekleet.

ORTENSIO.

Neen, honden, meent gy zo stilswygend' door te lopen.
 Hou daar, hou daar, hou daar.

LIZ.

Wat hebt gy ons te koopen,
 Wy zyn geen slaven.

ORT.

Zwygt, gy overgeven Hoer.

LUZ.

Zeg, waarom slaat gy ons?

ORT.

'k Wed ik u bakhuysnoer.
 Hier reekel, daar, hou daar.

LUZ en LIZ.

Men wil ons hier vermoorden,

Hellep, hellep, hellep.

CIPIER.

Wel wat zyn dit voor woorden;
Fynman bedaarje wat.

ORT.

Is dit voor kost en drank,
En al myn weldaat, zeg?

LUZ.

Dat weet ik u geen dank;
Ten waar om uw gewin, gy liet ons wel versmachten.

ORT.

O duyvelse gedrocht! hou op my te verachten,
Of 't wort al weer uw beurt.

LUZ.

Wat zo gy bloethont, sla,
Had ik u om een hoek, ô gier'gen schelm, hoe dra
Zou ik u met een punt betalen al uw schennis.

ORT.

Hy dreygt zyn Heer te doôn, dat leg ik hier in kennis,
Ondank're snoode slaaf.

LUZ.

Gy zyt geen dankens waart.
Want al dat gy ons doet dat is gelyk een Paart,
Het welk men om gewin zoekt schoon en vet te mesten.
Gy doet het niet tot ons, maar tot u zelfs besten.
Men hout de Koe om melk, de Schapen om haar wol,
De Bomen om haar vrucht, en om u buydel vol
Te krygen met onrecht, zo wort gy zelfs gedwongen
Om ons iets goet te doen.

CIPIER.

Gantsch lichter, wat een jonge,
En schoone tas is dat! zeg, vriend, is dees slavin
Jou ook afstandig?

ORT.

Neen, want ik heb in de zin
Haar aan een grote vrouw te schenken voor een wonder.

CIPIER.

Och! is het meugelyk? ô hemel! wat een ronder
En zoeter aangezicht heeft dat verweende dier.
Myn vriend, waar hoorje t'huis?

ORT.

'k Ben een Armenyier.

CIP.

Hoe brant dat zoet gezig, z'ontsteekt men dove kolen,
Waar hebj'er eerst gekoft?

ORT.

In 't Koninkryk van Poolen.

CIP.

Wat doejer hier dan meê?

ORT.

Ik bid u vraag niet meer.

Waar is de boeyen hier.

LIZ.

Ay! zeg het niet myn Heer.

CIP.

De boeyen! waarom dat?

ORT.

'k Zou'er gevangen zetten;
Om zo, terwyl 'k hier blyf, hen 't vluchten te beletten.

CIP.

Dat is de boeyen vrient, en ik ben de Cipier.
'Kryg ikze slechts hier in, dat zoet en vriend'lyd dier,
'Nou stil, ik zeg niet veel.

ORT.

Dit komt heel wel te slaagen.
Ik bidd'u neemtze in; en zo z'er niet wel draagen,
Zo tout'er lustig op.

CIP.

Ik weet niet of ik moet.
Hier zit een Graaf gevaân die lichtelyk een voet
Door last, en 's Konings wil, gekort zal moeten worden.

LUZ.

Ay my!

Zy valt in zwym.

CIP.

De Kaerel zwymt.

ORT.

Laat ik hem wat ontgorden.
'Luzinda wat zal 't zyn, schep moet het is noch tyt.

CIP.

Hy 's wieker als de meit, wel dit lykt niet een myt.

ORT.

't Gehoor van boey en band dat deed den slungel vrezzen.

CIP.

'k Loof dat hy hallef man, en hallef vrouw moet wezen.
'k Zal jou geryven vrient.

ORT.

Maar waar blyf ik te nacht?
Ik ben hier onbekent.

CIP.

Blyf hier myn vrient, en zagt
Is 'er noch kost genoeg om ons mee te verzaden.

ORT.

Ik dank u.

CIP.

Tree vry in.

ORT.

Ik zal u niet versmaden:
Waar zyn myn slaven?

CIP.

Hier.

LIZ.

Dit heeft een goet begin.

CIP.

Voort, voort, waar wacht gy na?

LUZ.

Ik tree heel vrolyk in
De deur des Hemels, die myn Engel hout besloten.

bin.

CIP.

Dat zinne wangetjes zo root als roô karooten:

Dat zinne oogjes hee, zo swart gelyk het git
 Dat aan myn wyf haar jak aan de bragoenen zit.
 Dat was een montje, ay! dat was een sneeuwit keeltje,
 Dat waren hantjes, ja! dat 's eerst een prooper beeltje.
 Hoe groent men dorre struyk! Hoe bloeyt men dorre boom,
 O akremaliment! Slavinnetje, ik droom
 Men zelver uyt men zelfs, zo veer dat ik in 't slapen
 Jou videmis voor men zie. Hoe is 't met myn geschapen:
 Wel is het spreek-woord waar, hoe dat men 't oude vuyl
 Meer roert, hoe 't meerder stinkt. Hier sta ik als een Uyl,
 Hier baat nog kaarsnog bril, men ogen zyn aan't blinden.
 Get kon ik maar wat raats tot myn geneezing vinden.
 'k Zal met een zoete drank en delikate Wyn
 Hem toveren in slaap, ik hoop het zal wel zyn.
 En zo zy my eens laat in Venus Boogaart wandelen,
 Zo zal ik weêr wat zaft, en zoeter met haar handelen.
 Zie daar mée vang ik aan en stel het voort in 't werk.
 Wat of die Kaerel zoekt?

Tweede tooneel.

TURBINO, als een Briefdrager, en onder zyn Kleederen gewapent, CIPIER.

TUR.

Na 'k aan 't beduytsel merk
 Dat my gegeven is, zal dit de boeyen wezen.
 O huis! dat yder een voorzigtiglyk doet vreezen.
 O huis vol angst en pyn, voorbeelster van de Hel.
 O bron vol moeylykheit, en noit verzade kwel.
 O kreetse doolhof, en verwarde Babels Tooren;
 Altoos onredelyk en nimmer na behooren.
 Bedrieglyk Troyse Paart, gareel, gebit en toom
 Van d'alderoudste mensch. Der schelmen schrik en schroom.
 Paleys van d'eenzaamheit; en schutteur van de vriende.
 O roe! ô strop! ô zwaart! en tuchthuys der verdiende.

O droeve ballingschap! zelfs in het Vaderlant.
 O nest! vol angst en vrees, en eeuwiglyke schant.
 Uytbeelster in het ent van alle ongelukken;
 Die de bedrukte noch veel zwaarder komt bedrukken.

CIP.

Waar haalt hy 't al van daan? nu lustig fraay, weer an.
 Hoe staat hy nu en kykt? dat 's een diepzinnig man.

TUR.

O Hel! in 't sterven, en een Vagevier in 't leven.

CIP.

Maar hoe veel namen, zeg, zelje de boeyen geven?
 Wat hetze jou misdaan?

TURB.

Hebt gy myn reën gehoord?

CIP.

Wel ja 'k, hoe komje op de boeyen zo gestoort?
 Wat reden hebje om 't Gevangenhuis te laaken,
 Daar men zo aardiglyk de kwaade goet kan maaken?
 Of hebje 't wel beproeft?

TURB.

O neen myn vrient, ik ben
 Van zulk een volkje niet, ik spreek met reeden, en
 't Is myn wel hart'lyk leet, myn vrient, wilt my gelooven,
 Dat ik van huis vertrok.

CIP.

Hoe zieje zo bestooven?
 Ik loof je bent een Boô.

TURB.

Dat hebje wel geraân.
 Want ik kom hier te post.

CIP.

Waar komje dan van daan?

TURB.

Uit Ongerren, myn Heer.

CIP.

Wat doeje hier in Bheemen;

TURB.

Gy zult het zo 't my lukt, meer als te vroeg verne-
 'k Zoek zyn Genade hier.

CIP.

Daar zynder wel zo veel,
 Wat voor een g'nade is 't?

TURB.

O ouden man! ay heel
Myn woorden die ik u uyt vryheit zal verklaren.
Kent gy d'Ongaarsche Graaf, die over een'ge jaren
Des Konings eygen Neef doorstiet in een gevegt?
Astolfo is zyn naam.

CIP.

Ik ken hem wel te recht.
Wat zou hy?

TURB.

'k Heb een Brief die aan hem is geschreven.

CIP.

O spits! indien ik wou, kwyt waarje lyf, en leven.

TURB.

Hoe dat?

CIP.

Hoe dat? om dat hy is in myn bewaar;
Want ik ben de Cipier.

TURB.

Ay! red' my uit 't gevaar,
Dat bid ik, mag het zyn.

CIP.

Wilt my uw brieven toonen.

TURB.

Ach! vrient zo 't u belieft gy kunt my wel verschoonen.

CIP.

'k Beloof het ook te doen. Ay licht wat naarder by.

Hy leest de navolgende brief.

*Tot u verlossing myn Heer Broeder, zend' ik dy
Met dezen arme Man een laatje vol Juweelen,
Bezieet of gy die kunt behendiglyk uyt deelen
Aan Schout, of aan Provoost, voornaaml'yk den Cipier,
Dat hy u hulpzaam zy. Vaar wel myn Heer, en hier
Verwacht ik antwoort op. De ongelukkige Lizaure.*

Dat komt heel wel te slagen,
Want morgen sterft de Graaf, wie zal na 't goet dan vragen:
Kom maat het doosje, voort.

TURB.

Hier heb ik 't in myn zak.
Zie daar ontfang dit licht, doch u te zwaare pak.

CIP.

Hier errif ik veel goeds, 'k wil geen Cipier meer wezen.
Zo 't jou belieft myn gast hier valt niet meer te vrezzen.

TURB.

Ik waar veel liever t' huis, als in dit groot gevaar,
Met zorg en angst te staan, ik zeg myn vrient, voorwaar
Had ik dit eer gewist, ik had me noit begeven
In deze zwaarigheid, myn Vader in zyn leven
Heeft over langen tyt zyn Vaders Kok geweest.
't Is zulken goeden Heer.

CIP.

Schrey niet, wees niet bevreest.
Kom het is eetens tyt.

TURB.
Ik zou veel liever slapen,
'k Ben moe en mat gereist.

CIP.
Dat zie ik aan je gapen;
'k Heb juist geen bedden leeg.

TURB.

Vergun my slechts een bank.

CIP.

Maar is die niet te hart?

TURB.

O neen, myn Heer, heb dank,
De vaak zal aan myn lyf een zagte dons verstrekken.

CIP.

Ligt vind ik wel een huid waar meê gy u kunt dekken.
Sta morgen heel vroeg op, dan zal ik eens bezien
Of gy Astolfo spreekt.

TURB.

'k Bid dat het moog geschiên.

CIP.

Volg my ik zal eens zien u deksel te bezorgen. *bin.*

TURB.

O giergaart ga vry heen, ontrouwe man, ik zorge
Dat gy niet haalen zult het kriekjen van den dag.
Ik slaap een uur of twee tot middernacht, zo mag
Ik eens bezien met list, en loosheit te geraaken
Achter zyn sleutelbos; om hier door vry te maaken
De Broeder van Lizaur', en myn Gedwongen Vrient.
Heylige donk're nacht, die my zo vaak gedient
Hebt in myn voorneem, 'k bid wilt my dog hulp'lyk wezen.
O liefde! sterkt myn kracht, door uwe kracht, dat dezen
Gedwongen vrint, door liefd', zyn vrint verlossen mag.
O duisterheit des nacht! hoe helder schynt uw dag
In d'oogen van myn ziel: nu dat ik zal ontvangen
Lizaura door Astolf, en 't wit van myn verlangen.

Derde tooneel.

Verbeelt de Gevankenis. LUZINDA, alleen voor de Traly van ASTOLFO.

LUZ.

Astolfo slaapt gy? Heer Astolfo.

ASTOL.

Hoe! wat 's dat?
Wie zyt gy, die my roept, en my, dus afgemat,
De laatste rust misgunt? wil u van hier begeven.

LUZ.

Rys op Astolf. rys op. ik ben het die uw leven,

Indien het mooglyk is, zal redden zo ik kan.

ASTOL.

Wat voor gelykenis, of nabotzeering, van
Die, die myn ziel gebiet, en twisten doet myn zinnen,
(Vermits ik haar verlies door myne doot) hier binnen

Met nagebootst' geluit, myn geest berdroeven mag?
 Ha! juist gelyke stem, als myn Luzinda plag
 Haar droeve Minnaar eer met vreugde te ontfangen.
 Wie zyt gy die myn ziel doet uit'er boeyens prangen,
 En laat haar tyt-gezel alleenig in die noot?
 Noch naauwlyks had de slaap (voor beeltsel van de doot)
 My van myn zorg ontlast, of gy, ô spook! of droomen,
 (Gy zyt dan wie gy zyt) hebt myne ziel genomen
 Uyt deze donk're nacht: en door uw schyn van licht,
 Haar by Luzind gevoert. 't Bewellemdde gezicht,
 Verlaten van de ziel, kan door dees dubbele nachten
 U schoone glans niet zien. (Indien dat de gedachten
 Aan die, die sterven moet, vreemde inbeelding geeft
 Door 't naaken van zyn uur) ô spook, of droom, zo heeft
 Uw aangenomen stem, my wonder veel gegeven.
 Wie zyt gy die een lyk slechts door 't gehoor doet leven?
 Wie zyt gy die my troost in 't hoogste van myn noot?
 Spreek op, of zyt gy zelfs de schaduw van myn doot?

LUZ.

Ach! waar het moogelyk, indien ik zonder weenen
 In dees ontstelde Zee (ô Hooftman der Cyreenen)
 Uw klacht aanhooren mocht, die d'harten van die geen
 Doordringt, wiens harten zyn veel harder als een steen;
 Hoe zou 'k u reeden met opmerkingen aanluyst'ren:
 Maar nu Auroor delugt komt met'er glans onduyst'ren,
 En onze tyt hier kort, zo weet, ô Graaf! dat ik
 Uw Lief Luzinda ben. Astolfo, ay! verschrik
 Voor uw beminde niet, hoe lang zult gy noch vrezen?

ASTO.

Gy kunt Luzinda niet, maar welhaar schaduw wezen.

LUZ.

Astolfo, acht gy dan myn liefde zo gering,
 Die 't al om u versmaat? moelooze Jongeling;
 Zie hoe een teed're maagt werdt door de Min gedreven.
 Lizaura, heeft met my, haar op de reys begeben;
 Op hoop dat men u zal verlossen deze nacht.
 Ortensioos aardigheid heeft deze vond' bedacht;
 De vrees laat my niet toe om meer met u te spreken.

ASTO.

Luzinda! zo gy 't zyt, zo wilt uw hant eons steeken

Door deze traly heen, op dat ik voelen mag;
Het geen ik niet kan zien door 't missen van den dag.

LUZ.

Kom myn Orpheus, kom reyk my u lieve lippen.

ASTOL.

Ach! myn Euridice! zult gy my ook ontslippen.
Hoor! hoor! myn Engel, hoor! hoe dat het yser prangt,
En buigt door onze vreugt; ach! hoe heb ik verlangd
Om eens by u te zyn; nu wil ik gaarne sterven.
Ik bid u, zeg me doch, hoe komt gy hier te zwerven?

LUZ.

Ortensio (myn Heer) heeft my tot slaaf gemaakt,
Uw Zuster tot slavin; hier door zyn wy geraakt
In dit gevangen huis; en juyst zo komt gereezen
Een onverwachte zaak, 't welk ons geluk zal weezen,
Uw Zuster wort heel sterk van de Cipier bemint,
Die zelfs, zich zelfs vergeet, en niet en ziet, hoe blind
Dat deze Min, door Min hem gaat zyn val bereyen;
Hy heeft haar deze nacht hier op dees plaats bescheyen,
Om zo zyn geyle lust te boeten; en als zy
Hem om te kussen vat, door loosheit; zullen wy
In stilheit met het staal zyn vuyle lust besnoeyen.
Dit is de middel Heer, waar door gy voor dees boeyen
Uw vryheit, en uw lief, weêrom genieten moogt.

ASTO.

Ha! zuyv're minnares, hoe zal uw naam verhoogt
By den nakomeling, door uwe daaden leven.

LUZ.

Myn lief, de uur genaakt, dat ik my moet begeven
Op de bestemde plaats: vaar wel, met deze kus.

ASTO.

O hemel! sterk Mevrouw, vaar wel myn lief tot flus.

CIPIER, LIZAURA, LUZINDA en ORTENZIO om een hoek, met een Pook in de hant.

CIP.

Ja zeker, met ik sliep zo docht me in myn dromen,
Hoe dat ik onverziens ben in een tuin gekomen,
Daar ik een wyngaart zag, wiens druiven in myn oog
Blonken als klinklaar gout, ik wiert belust; en toog
Steels wys een bosjen of; maar 'k had'et naau in handen
Of 't wiert een koole vuur die my wel dapper branden.
Get ik verschrikte zo, kort na dit vizloen

Sag ik een witte Duyf, ik greep'er na, maar doen
 Ik 't meende te beziën wat dat ik had gevangen,
 Doe was 'et een groot Serpent, ja moer, met zulk een lange
 En drie getakte staart; en 't gaf men zulken steek
 Hier in myn linker borst, ay zie ik ben noch bleek.
 Ach! ik verschrikte zo.

LIZ.

Men moet geen droomen achten,
 Het zyn maar ydel, en zwaarmoedige gedachten.
 Omhelst me doch myn Lief.

CIP.

Wacht wat, 'k moet eerst beziën
 Of 't hier ook veilig is, myn Wyf mocht men verspiën.
 Doch 'k zie hier niemant niet, kom laat ik je eens kussen.

LIZ.

Niet eens, maar tienmaal.

CIP.

Wie zal myn vlamme blussen.

LUZINDA en ORTENZIO doorsteken de Cipier, en verlossen ASTOLFO.

LUZ.

Dat zal Luzinda doen, nu is uw vlam geblust.

ORT

Hy heeft geen harde doot, die keerel sterft met lust.

LUZ.

Geef my zyn sleutel-bos, en gaat gy ons bereiden
 De Paarden tot de vlucht; wy zullen met ons beiden
 De Graaf verlossen gaan, wy volgen u terstont.

ASTO.

Luzinda zyt gy daar? laat ik uw lieve mont
 Eens kussen, ach Lizaur'!

LIZ.

Heer Broeder, kom, ga mede,
 't Is nu geen sprekens tyt.

ASTO.

Wel aan ik ben te vrede.
 Waar is Ortenzio?

LIZ.

Die zaalt de paarden vast.

Zien Turbino op de bank leggen.

LUZ.

Wat leit hier op de bank?

ASTO.

Het schynt een armen gast,
Hy slaapt.

LIZ.

O neenlhy waakt, die schelm mogt ons verspieden.
Hy moet al meê van kant; zo mag men veilig vlieden.

ASTO.

Myn Zuster, ay laat af, dien bloet weet nergens van.

Hy is van 't vollek niet, 't is een gevangen man.

LUZ.

Gaan wy, het is hoog tyt, ik zal de deur ontslyuten.

ORT.

De Paarden zyn gereet.

LIZ.

Kom, treden wy dan buiten.

ASTO.

O lange eensaamheyt, ik wensch u in de brant. *bin.*

LOUWERIS en HANS MICHEL, twee Soldaten uyt.

LOU.

Dat's zeker, och men dogt ik was hier Heer van 't lant,
Ja niet een ding en mocht buiten myn last geschieden;
Zeg of me deze droom zal goet of kwaat bedieden?

HANS.

Tut tut, wat deze gek, loop zie of de Cipier
De deur geopent heeft; en haal tot lange Knier
Een mutsje Brandewyn, gaat wilt de lont opsteeken.

LOU.

Waar is het flesje?

HANS.

In men zak.

LOU.

Get, keerel, 't zou zo breeken.
Waar 's 't gelt?

HANS.

Ze borgt ons wel tot op de leening dag.

LOU.

Wat duventer leit hier?

HANS.

Hoe valje Louw'ris?

LOU.

Ach!
Hier leit een dooden man.

HANS.

Wat mag de gek uitstooten?

LOU.

Ay zie eens na de deur.

HANS.

De deur die is ontslooten.
Hier is onraat byget, kom, sleepen wy hem hier.
O wee 't is Valentyn.

LOU.

Hoe! is het de Cipier?

HANS.

O Louweris! wat raat?

LOU.

Wat raat Hans Michel? ras,
Voort na den Gouverneur.

HANS.

Ik wou hy hier al was.

bin.

LOU.

Wat drommel gaat men aan? stel ik het op een lopen,
Zo ben ik schuldig, och! 'k staa tusschen vrees, en hoopen.
O! aangename slaap, hoe zuur breek jy ons op.

Vierde tooneel.

Den Gouverneur ERNESTO, met een blooten Degen, met HANS, en drie of vier Soldaten uyt.

ERN.

Ramzalige gespuys, ik breek u t'zaam den kop;
By aldien dat de Graaf de boeyens is ontkomen.
Zie toe of hy 'er is.

HANS.

Wel! wie leyt hier te droomen?
Dit is een zeltsaam ding, myn Heer, hier leit een Man.

ERN.

Een man, wel dit is vreemt, 'k moet zien of ik niet kan
Uit hem de gront verstaan. Op, op, wat 's hier te slapen.

Hy wekt Turbino op.

TURB.

Wie steurt my?

ERN.

Voort, zeg op, hoe is dit hier geschapen.

TURB.

En roert my niet, 'k heb vaak.

ERN.

Dis is maar veynzery.
Voort, voort, noch eens laat zien.

HANS.

De Graaf is weg.

TURB.

Ay my.

ERN.

Wat wil dit zyn? spreek op, hoe is dit toe gekomen;
Wie heeft de man vermoort, en Astolf weg genomen,
Uit zyn gevangenis?

TURB.

Myn heer, dat weet ik niet.

ERN.

Ik wil dat gy 't ons zegt.

TURB.

Wat is 'er dan geschiet?
Ach! Heer, 'k weet nergens van.

ERN.

't Zyn maar geveysde woorden.
Ik vraag wie is zo stout dat hy dien man dorst moorden;
En voor de Grave heeft geopent deze deur?

TURB.

'k Zeg, ik en weet 'et niet.

ERN.

Dis 's weêr de oude sleur.

TURB.

Indien ik schuldig waar zo zou ik hier niet blyven.
Aanziet myn ontschult doch.

ERN.

Wel aan, 'k zal u dien styven,

En onver winbre kop haast breeken; trek hem uit,
En pynigt hem te deeg.

LOU.

Heer Gouverneur, die guyt
Is onder deze kleên gewapent.

TURB.

'k Ben verraden.

HANS.

Hy heeft in elke zak, myn Heer, een scherp geladen,
Een wel verzien Pistool.

ERN.

Geef hier, dit dunkt my vreemt,
Hebt gy de Graaf verlost?

TURB.

O neen, maar 'k had bestemt
Toen 'k hier in Bheemen kwam, in Ong'ren noyt te keren
Voor ik hem had verlost; waarom ik deze Kleeren
(Om niet te zyn bekent) over myn Wapens trok,
Maar ach! ik koom te spaâ; een ander heeft 't gelok
Tot deze daat gedient; dies kan ik u niet zeggen
Hoe dat hy is verlost.

ERN.

Zo ik dees keeten legge
Door onkund' aan uw hant (hoewel door's Konings last)
Zo ziet myn onschult in, voorwaar, ik sta noch vast.
Verwondert door dit doen, hy is den dans ontsprongen;
En gy weet nergens van, en zyt zyn vriend?

TURB.

Gedwongen.

ERN.

Hoe zegt gy?

TURB.

Dat ik ben Astolfs gedwongen vriend.

ERN.

't Is noodig dat men dit zyn Majesteit aandient.
Brenge Valentyn van hier, en volgme met u allen.

bin.

Vyfde tooneel.

Verbeelt de Hofzaal van Theodozio. Den Koning THEODOZIO, GOFREDO, MAURITIO, en al 't gevolg uyt.

THEOD.

Hoe suft dien ouden Vorst, wat laat hy hem ontvallen?

De Koning is ontzint, ik rooven 't geen my hoort?

GOF.

Zulk antwoord gaf hy my, en heeft geheel verstoort

Drie vlekken afgebrant.

THEOD.

Eer dat hy ons meer nadert,
Gebied' ik, dat men voort het Krygsvolk weêr vergadert.
Dat de Frontieren wel met nootdruft zyn bewaart.
Hoe sterk is 't Leger noch?

MAUR.

Acht duizent man te Paart;
En eens zo veel te voet, behalven de Soldaten
Die uwe Majesteyt in Bheemen heeft gelaten;
En in hun Garnizoen, zo hier en daar verdeelt.

THEOD.

Voor eerst al Volks genoeg, Mauritio, beveelt
Aan alle Officiers, haar volk gereet te houden
Tot dat ik haar ontbiê. 't waar schand' gy Heeren, zouden
Wy voor een zinloos Vorft, die ons niet lang verleên
Ontzien heeft, en gevreesst, bevreesst zyn? Neen, ô neen!
Ik zou myn eigen Bruyt, ik zou Luzinda rooven:
Wat wys of dwaas vernuft zou deze reên gelooven?
'k Meen dat Turbinoos vlucht hem van zyn zin berooft.
Ernesto wat is dit?

Ernesto met twee dienaars voor den Koning knielende.

ERN.

'k Beken, ik heb myn hoofd
En al het myn verbeurt; ô Vorst! indien genade
By u geen woonplaats had; want gister avont spade
Heb ik 't Gevangenhuis rontom te deeg bezocht;
Maar vont het digt en wel; zo dat geen mensch vermogt,
't En zy verradery, daar men niet voor kan weezen,
De deuren opende; gelyk het, Heer, aan dezen
Ontvluchten Graaf Astolf alreede is gespeurt.

THEOD.

Hoe! is den Graaf ontvlugt?

ERN.

Myn Heer, zo is 't gebeurt,
'k Ben huyde morgen vroeg in 't Vangenhuis gekomen,
Daar ik een wond're zaak (Heer Koning) heb vernomen.
Ik vont de deuren op, en de Cipier vermoort.
De Graaf Astolfo weg: de Wacht heeft niets gehoord.

THEOD.

Hoe zegt gy niet gehoord, of hebbenze geslapen?
'k Wil dat men dit gespuis ophangt zelfs in 'er wapen,
Om datz'er Heer en Eed niet hebben voorgestaan.

ERN.

Na datmen overal de ronde heeft gedaan,
 Heeftmen by 't doode Lyk een slapend man zien leggen,
 'k Heb hem op 't hoogst gedreigt, om my den gront te zeggen,
 En oorzaak van 't verraat. Hy zwoer dat hy 't niet wist:
 Maar had door 't slapen heel en al zyn tyt vergist.
 'k Wou met hem aan de pley, maar't was'er vrent geschapen,
 Zyn rok was nailyks uit, of 'k zag, hoe dat een wapen,
 Van boven tot beneên, bekleede dezen helt.
 Die 'k oordeel voor wat groots.

THEOD.

Ernesto, 't geen' gy melt
 Dunkt ons zeer wonderlyk: men breng hem voor myn oogen.

Turbino gebonden uit.

't Schynt dat een tweede Mars komt in de zaal getoogen;
 Ha! welgestelde leên.

MAU.

Gy, wie gy wezen moogt,
 Waarom en knielt gy niet? Vermits den Koning poogt
 Uit uwe mont, de doot van de Cipier te weten.

THEOD.

Gy zyt dan Edelman of niet, 't wort u geheten
 Dat gy voor ons belyt wie hier aan schuldig is.
 Wel hoe! boert men met ons?

GOF.

Heer Koning, zien ik wis
 Zo is 't de Prins Turbien.

THEOD.

Gofredo schynt te droomen.

GOF.

Hy is 't gewisselyk.

THEOD.

Turbino, welgekomen.
 Uw Hoogheyt doet zig zelfs, maar my voor al te kort.
 Hoe licht 'lyk zou uw bloet, onwetende gestort
 Zyn in 't gevangenhuis, door onverstant der slave.
 O Prins! vol eer en moet, hoe worden uwe brave
 En dapp're daden, van uw Vader, u beraalt:
 Gofredo heeft my laatst d'oneenigheyt verhaalt,
 Die tusschen u en hem, zo schielyk was gerezen;
 En dat hy t'onrecht u heeft van het Hof verwezen.
 'k Loof dat hy zinloos wert, en heel ontstelt in 't hooft:
 Door dien hy my beticht ik heb Luzind' gerooft.

Wat 's d'oorzaak van uw komst.

TURB.

Nog 't rooven van Luzinde,
 Nog vaders gramschap niet; maar'k meende hier te vinde
 Die gy verlooren hebt. Ik koom hier om de Graaf:
 Dits d'oorzaak dan, myn Heer, dat ik gelyk een slaaf
 Om zyn verlossinge, uit Ong'ren ben gekomen.
 Een ander heeft gewaakt, en my 't geluk ontnomen
 In 't midden van myn slaap.

THEOD.

Hoe is dit toegegaan?

TURB.

Dat is my onbekent, ik heb myn best gedaan
 Dat ik door loosheit in de Boeyen kwam te blyven.
 Nog van Astolfus vlucht, nog van des Mans ontlyven
 Weet ik in 't minste niet. Die Heer heeft my ontwaakt,
 En zeyd'me dat de Graaf was tegens hoop ontslaakt.
 O bitt're zoete slaap! bedriegelyke droomen!
 Dat hy 't ontkomen is, en dat ik ben gekomen
 In handen van dees Vorst, dat is alleen uw schult.
 Doch het is nu te laat, hier gelt niet als gedult.
 Zeg, waarom kont gy my ten eersten niet ontlyven.

THEO.

Uw Hoogheit moet zo lang dan myn gevangen blyven,
 Tot dat de Graaf my weër in handen wert gestelt.
 Mauritio, 'k geef u last, tot dat ik het gewelt
 Van Ong'ren heb gedemt, de Prins niet los te laten:
 Hy zal in d'oorelog zyns Vaders my veel baten;
 Verzorgt hem wel te deeg.

TURB.

Nu 'k anders niet en kan,
 Volg ik 't geen gy gebiet, als een gevangen Man.

THEO.

Doet hem de keetens af, want zulke banden passen
 De Hoog-geboorne niet, de haat kan schielyk wassen
 Wanneer men Edel bloet onteert door mis- verstant.
 't Geheug van goet of kwaat, acht ik de sterkste bant,
 Die haat of vrintschap bint, dus toeft hem wel gy heeren.

MAU.

't Geschiet na uw bevel.

TURB.

Hoe wonderlyk verkeeren
 De zaken van een mensch.

THEOD.

Turbino zyt gerust.

Doet hem zyn Wapens af; wat dat zyn Hoogheyt lust,
 En my niet schaad'lyk is, dat zalmen hem toelaten.
 Ik trek nu te gemoet uw Vader, die verwaten,
 En met een euv'len moet, myn lant en lieden plaagt.
 Doet als ik heb belast.

bin.

MAU.

Indien het u behaagt,
 Dat ik uw Wapens neem door 's Konings last.

TURB.

'k Zal 't lyden,
 Hoewel ik zwoer, ten zy dat ik Astolf bevryde,
 Nu noch in eeuwigheit, of door 't belet der doot
 Dit Harnas af te doen: maar nu geperst door noot
 En vreemde toeval, zal ik u die overgeven.
 Zie daar, kom breng my nu, daar ik 't onlukkig leven
 Met myn voorgaande vreugt, in eenzaamheit eens weeg
 Op 's levens evenaar; en zie, wie dat de zeeg
 Van deze twe behaalt. Leyt my ter plaats, gy Heeren,
 Daar ik gemoedigt zal myn vreugt en druk verteeren.

Vyfde bedryf.

Eerste tooneel.

Verbeelt een Beschaadje, met een Herberg. ASTOLFO, LUZINDA, LIZAURA, ORTENSIO.

ASTO.

Zal ik de vriendschap, ô myn vrient Ortenzio,
 Die gy aan my bewyst, of u Lizaur', die zo
 Door broederliefde wert, en goeden aart gedreven,
 Dat gy hem niet ontziet te lossen; schoon uw leven
 Op d'oever van 't gevaar, de doot voor oogen ziet:
 Of u, die kroon, en ryk, ja al het uw, verliet,
 Om een die minder is als gy, ach myn Godinne,
 Is liefd' by u zo groot, dat gy door zuiv're Minne,
 Die gy u slaaf toedraagt, geenszins het sterven schroomt:
 Maar hem met groot gevaar, op 't onverzienlykst koomt
 Eer hy 't, of y mant merkt, uit zyn gevaar ontslaaken.

Gy, die my alle drie in vryheit deed geraaken,
 Wie zeg ik van uw drie, zal ik de meeste lof
 Toeschryven? uwen raat, ô oude wyzen! of
 Het Zusterlyke hart, Lizaure, tot uw Broeder?
 Of u myn Amazoon? die met uw hant, den hoeder
 Van het gevangenhuis zo manlyk hebt gevelt;
 En my uit lout're liefde in vryheit hebt gestelt?
 Gy zult de hoogste prys (Mevrouw) van my ontfangen;
 Dat is de dankbaarheid, die ik met groot verlangen
 Nu, en zo lang ik leef, zal trachten te besteën
 Aan uw doorluchte maagt: Lizaure, zal ik een
 Oneindelyke lof, van trouwigheit toeschryven.
 Ortensioos goede raat zal niet vergeten blyven;
 Zo my 't geluk weêr dient.

COTALDO, gelaarst en gespoort, haastig uyt.

COT.

Rufino hoort gy niet?

LUZ.

Die stem is my bekend.

COT.

Datmen terstont verzieet

De Paarden met goet voer, de tyt kan niet veel lyden.
 Ay haast u, om ons weêr te maaken aan het ryden.

ASTO.

Het is des Princen knecht.

COT.

O bitter ongeval!

Voor deze goede Vorst! Turbino, ach! hoe zal
 Dit deerlyk ongeluk, uw ouden Vader prangen,
 Wanneer hy zal verstaan hoe dat gy zyt gevangen.
 En mogt uw Dienaar niet uw aanslag zyn bekend:
 My, zeg ik, van wiens trouw gy wel verzekert bent.
 Doch het is nu te laat, hier helpt gezucht nog klaagen.

LUZ.

Hoel is de Prins gevaân?

COT.

Onnodig al uw vraagen:

't Is buiten uw verstant.

LUZ.

Cotaldo kent my niet.

COT.

Ach! myn Princes, zyt gy 't?

LUZ.

Wat is de Prins geschiet?

Hoe yltge dus te post?

COT.

Mevrouw om aan uw Vader

En al het Hofgezin te zeggen, hoe ter kwader
 En ongelukkige uur, den Prins Turbien, met my
 En noch een is gereist na Bheemen; alwaar hy
 Heel armelyk gekleet, in schyn als waar hy Boode,
 De Graaf te lossen dagt: maar ach! Mevrouw! een snoode
 En bitt're toeval heeft de Prins zyn hoop gedemt:
 Want in die zelfde nacht, die hy hier toe bestemt
 En waargenomen heeft, is al zyn hoop verdweenen;
 Den hoeder wiert vermoort. Astolfo die was heenen.
 Men zocht vast overal; op 't lest wiert men gewaar
 Een vreemt en slapend' Gast, men vraagt hem, hoe dat daar
 De zaak is toegegaan, de slaap is zyn verschooning,
 Hy zweert hy weet het niet. Men brengt hem voor den Koning,
 Die daat'lyk wiert gewaar, dat het Turbino is,
 Die hy gevangen neemt; en ook niet eer na 'k gis
 Uit zyne klauwen laat, voor dat hy is gewrooken
 Van Graaf Astolfoos vlucht, als ook van het bestooken
 Uws Vaders in zyn Land. Mevrouw hier hebt gy 't al,
 Weet gy niet een'ge raat?

LUZ.

Ach! wreeden Hemel! zal
 Luzind'al 't ongelyk des werelts moeten dragen?
 Lizaura help uw Lief, en my myn broër beklagen.

LIZ.

Hoe worden wy te zaam van het geluk bespot?
 Wat Kerker hout uw ziel, en groots gemoet in slot?
 Wat kwader uur, myn Prins, heeft u dus overrompelt?
 Hoe leg ik arme maagt in 't ongeval bedompelt!

ASTO.

Wat helpt u jamm'ren doch? al 't zuchten is onnut,
 Dit vallende gebouw dient noodiglyk gestut;
 Op dat die minder is, dien zwaren slag niet krenke.
 Ortenzio wat raat?

ORT.

Ik kan geen raat bedenken.

LIZ.

Turbino, ach! myn Prins!

LUZ.

Myn Broeder.

ASTO.

Zyt te vreên:
 Ik lever u de Prins. Cotaldo, t'za ga heen,
 En zie of 't mooglyk is om by de Prins te raken;

En zeg dat hy niet zuymt zich zelve ziek te maken:
 En dat hy vord'ren moet een duits'er die zyn naam
 Domino Giro is, een Docter zeer bekwaam
 In stuk van Medicyn, en dat hy ondertusschen
 De moet niet vallen laat: dat wy zyn handen kussen.
 Ga heen, en zeg de Prins wat dat gy hebt gezien.

LIZ.

Cotaldo ga doch voort.

COT.

Mevrouw het zal geschiên.

bin.

ASTO.

Ortenzio, gy moet dien Docter ons verstrekken.

ORT.

Maar zegme wat voor een? een wyzen of een gekken?
 Zie, staat men wezen al wat Docterachtig, Heer?
 'k Vervorm men zelve vaak. Heeft oyt Protheo meer
 Als ik, in vreemden schyn, zich zelleven verandert?
 Maar hadden wy uw raat gevolgt, en voort gewandelt,
 't Onlukkige geluk waar ons ver by gegaan.
 Maar doch myn Heer gewis, ik ben hier in belaân:
 't Lukt juyst niet even wel.

ASTO.

Waar moogt gy doch voor vreezen:
 Gy zult als klerreken van dezen Docter weezen:
 Ik als een Paadje. Sa Ortenzio, ga voort;
 Op dat men alles krygt 't geen tot dees reys behoort.

Tweede toneel.

Verheelt een Kamer. MAURITIO, TURBINO, PAGIE, met twee of drie andere Dienaars.

MAUR.

Ik bid u volg myn raat, begeef u wat te ruft.

TURB.

De ziekte treft myn hart, ik heb geen slapens lust.
 Laat my op deze stoel, Mauriti, wat bedaaren,
 Ik voel hoe dat de koorts komt door myn bloet gevaren,
 't Geen onlangs yskout was, verandert nu in vuur.
 Waar of den Docter blyft?

MAU.

Hy komt myn Heer, de uur
 Die hy ons heeft bestemt en is noch niet verscheenen.

TUR.

Mauritio z 'is al, zent voort een Paadje heenen,

En zie waar dat hy blyft.

PAGIE.

Hier is den Docter.

TURB.

Gaat,
En brengt hem hier by my. om reden en zo laat
Al 't volk uit myn gemak een kleine wyl vertrekken,
Ik moet iets heimelyk nu den Doctoer ontdekken.

MAU.

Myn Heer, 't zal zo geschiên.

Derde tooneel.

ORTENZIO, als een Docter, LUZINDA en LIZAURA als Klerken, ASTOLFO als een Pagie, uit.

ORT.

Gun my doorluchte Prins,
Dat ik uw voeten kus.

TURB.

Heer Docter, neen geenzins.
Daar hebt gy myne hant, zie eens of gy de toortse
Die my ontsteken heeft, weer blussen kunt.

ORT.

't Is Koortse,
En innerlyke kwel, die u dus branden doet.

TURB.

Merkt gy de toeval wel, die myne ziekte voed?

ORT.

Uw ziek' is my bekend, en d'oorpronk van u lyden;
Doch ik zal u eerlang van dien tyran bevryden,
Zyn Hoogheit schep maar moet. Daar is geen pyn zo groot,
(Als Hippocrates zyt, behalven voor de doot)
Of wetenschap heeft raat, om die weer te genezen:
Uw heil is dicht by u, dat gy acht veer te wezen.

ASTO.

'Dat gaat tot noch toe wel.

TURB.

Ortenzio, myn vrient,
Ach! hoe beloon ik u, 't geen gy aan my verdient?

ORT.

Myn Heer ik bid u zwyg, 't zal wel ten besten keeren!

Men neem het wel in acht, 't geen ik zal ordineeren.
Myn Dienaar; ga eens heen en voel des Princen hant:
Tast hem de pols te deeg.

MAU.

Heer Docter, het verstant
Ontbreekt hem zo ik acht, hy is te jong van jaren.

ORT.

Hy is in d'artzeny zo wel als ik ervaren;
 En weet wat ieder ziekte voor Medicyn betaamt.
 'k Loof dat hy metter tydt Galenus maakt beschaamt.
 Treên wy wat aan d'een zy, ik moet u iets vertrekken
 Van deze Jongeling, het zal uw geest verwekken,
 Wanneer gy 't ryp verstant hoort van die jonge spruit.

LIZ.

'Indien het u belieft, uw hoogheit strekke uit,
 'Aan my uw minste slaaf, de hant.

TURB.

'Wie zal dit wezen?
 'Bestaat uw oeffening in kunst van te genezen?
 'Maakt gy uw werk hier of? hebt gy, ô Jongeling,
 'Die kunst te deeg betragt?

LIZ.

'Die acht ik zeer gering.
 'Myn oeffening bestaat in liefd', oprechtetrouwe,
 'Die 'k op stantvastigheid onbreekbaar heb doen bouwen
 'Door kracht in een gevoegt, die nimmer en vergaet,
 'Door moeite, of tyts bedwang: myn oeffening bestaat
 'In een geloof, gebouwt, op eereyke hoope:
 'Myn oeffening bestaat, dat eer dees dag verloope,
 'En omgekeert zal zyn, u uit dees zware bant,
 'of anders 't leven kwyt, te lossen met myn hant:
 'Myn oeffening bestaat in dees myn laatste lesse,
 'Schoon dat ik ga voor Man, ik blyf uw dienaar.

TURB.

'O Hemel! wat is dit? zou 't wel Lizaura zyn?
 'Is zy't? och ja zy is 't? hoe komt gy in deesschyn,
 'Myn Engel? spreek, ay, spreek.

LIZ.

'Turbino laat u raaden.
 'Zyt stil, op dat dit werk ons niet gedyd tot schaaden.

TURB.

'Waar is uw Broeder heen?

LIZ.

'Myn Broeder die staat gints,
 'Bekleet als een Lakey, en dat's Luzinda, Prins;
 'Om uw verlossinge, ziet gy, hoe teed're Vrouwen
 'Veranderen in Mans. Myn Heer, ten waar dien ouwen,
 'En gaauw doorstegen gast, noit was de Graaf ontslaakt.

ORT.

Hoe nu? of hebt gy nog zyn gront niet regt geraakt.

LIZ.

Ja 'k Heer, die ziekte is hem door angst en schrik gekomen.

ORT.

Die moet door angst, en schrik ook weder zyn benomen.
 Dat men voor alle ding, zyn hoogheit niet en laat,
 Het derven van zyn bloet, dat doet zyn hoogheit kwaat.
 Ik volg Hippocrates, Galeen, en d'and're meer,
 Als Avicenna ook;

Tegen Mauritio.

Daarom myn waarde Heer,
 Wanneer de Prins weer geeut, en d'armen uit gaat strekken,
 Zo wilt hem on voor ziens zo achter over trekken.

Zy trekken Mauritio onder de voeten, stoppen zyn mont, en binden hem.

Vat aan, hou vast. Wat zo.

MAU.

Verraat! verraat! verraat!

ORT.

Zwyg schelm eer dat dees dolk door uwe lenden gaat.

ASTO.

Daar is een neusdoek, t' sa wilt hem de mont toe stoppen.

ORT.

Geef aan myn Heer, geef aan, ik zalz'er wel in proppen:
 Kom binden wy hem hier aan deze Pilaar vast.
 Mauriti 't wort u nu wel ernstelyk belast,
 Dit niet te klappen. Zie wat maakt hy al grimassen.

ASTO.

Cotaldo met zyn volk staan al gereet te passen
 Op ons. 't Is tyt, vertrek. Mauritio zyt gewis,
 Dat d'oude vriendschap nu 't behout uws levens is.
 Wel aan, geen tyt verzuimt, en die 't ons wil beletten,
 Die zalmen het Pistoool terstont aan d'ooren zetten.

bin.

Twee Helbaardiers verbaast uyt.

1. HELB.

Wat schellemen zyn dees, zy schieten op de wagt?
 Waar of den Hartog is? myn Heer. Maar zagt,
 Wie of hier zo ba baat? het is myn heer, gantsch wonden,
 Wat schelmen hebben Heer Mauritio gebonden?

2. HELB.

Wel Keerel maakt hem los, de neusdoek uit de mont.
 Myn Heer hoe is dit zo?

Maaken hem les.

MAU.

Dien eer vergeet en hont,
Dien Doctor, 'k zeg dien schelm die heeftme zo bedrogen:

Dien Troyse Sinon heeft het Paart hier in getoogen:
De Graaf die was 'er by die onlangs hier ter doot
Verwezen was, zeg op waarom gy lieden vloot?

1. HEL.

Myn heer juist als dees vyf, ter deuren sterk uitdringen,
Het welk men haar belet, zo komt men ons bespringen
Op 't alderonvoorzienst van achteren; dit volk
In d'eene een Pistoel, in d'ander hant een dolk,
En wel-gewapent, Heer, die hadden vry meer voordeel
Als wy, wy Helbardiers, ik stelt 't zelf aan u oordeel,
Zy branden op ons los! wy raaken op de vlucht,
Doch veel verliezen 't lyf. De rest die is beducht,
Vermits uit d'and're straat, een drommel Ruyters draven,
Met Paarden aan 'er zy, waar op dat hen begaven
Dees vier, en reden zo spoor-slaags ter Poorten uit.

MAU.

Ha Theodozio! dien eed'len schoone buit
Berooft u het veerraat. Doet straks de Paarden zaalen.
En zie of men in tyts haar noch kan achterhaalen.
Zo niet zo ryd' ik straks na 't Leger van myn Heer,
En bootschap hem dit all's, ga heen, kom daat'lyk weêr.
Sa mannen, nu wel aan, bezet slechts al de wegen.

Vierde tooneel.

Verbeelt een Bosch. THEODOZIO, ROZIMONDO met Edelen en Krygsvolk uyt.

THEO.

Ik wensch u Rozimond, des Hemels ryken zegen,
En dat die Jaren lang u in het leven spaart.

ROZ.

Die geeft u wysheit, en verstant dat gy bedaat
In hooge ouderdom gelukkig moogt regeeren.
Gy hebt hoop ik verstaan, het geen u door de Heeren
Myn Afgezanten uit myn naam is voorgebracht;
Mint gy de reed'lykheit, zo neemt de vreê in acht
Die 'k u aanbieden laat, en wilt die niet versmaden.

THEO.

Ik heb my op dit stuk heel rypelyk beraden.
De Vreede is my lief; maar 'k ben verwondert dat

Gy eist 't geen ik niet heb, of nimmer oyt bezat.

ROZ.

Hoe! hebt gy dan myn Zoon Turbino niet in handen?
En my Luzind' ontroof, zelfs in uw eigen Landen?
Zo niet zeg waar zy zyn.

THEO.

De Vaderlyke zucht
Dwingt u tot deze reên. Zo gy door valsch gerucht,
En kwade Raats-liên niet wort schandelyk bedroogen,
Zo ziet myn onschult in, die ik u leg voor oogen.
Dit legt gy my te last, ik heb Luzind' gerooft;
Wat mensch leeft op der aard' die deze reên geloof?
Maar 'k acht door kwade raat, hebt gyze my ontnomen.

ROZ.

Door welk een schyn van reên zou zulliks in my komen?

THEO.

Om zo door valsche schyn den Oorlog aan te vaan.
Voorts wat den Grave heeft uit dolligheid gedaan,
Of door ontzinde liefd', dat kan men my niet wyten,
Hy waar ons beyd' ontvlugt, maar 't knagen en het byten
Van zyn gewisse heeft hem in myn hant gebracht
Ook heb ik nimmer meer den Prins Turbien gedacht
Door loosheit en verraat in myn geweld te brengen,
Maar 't schynt den Hemel laat dit over u gehengen,
Om dat gy tegens recht en reden my bestryt.
't En is geen kleyne zaak, dat men een Vorst verwyd
Of schelt voor een Verraar, 't welk noyt aan my zal blyken,
Een yder zal met my dit zelfde oordeel stryken,
Dat dit een toeval is, en geen verradery.
Gy spreekt van een gevecht, ik ben te vreên, dat wy
Twee Ridders tegens twee, van u en myner zyden,
Gewapent, om de eer laat van hun Koning stryden,
Wie overwonnen wort die zal gehouden zyn
Den Winnaar, al het geen, te weten, uw of myn,
Dat hem dees Oorlog kost, ten vollen te vergoeden;
Men schaf also een end' van dit onnodig woeden.
Zo ik de zeeg behouw, zult gy dien smaat en hoon
Die gy my hebt gedaan, weerroepen, eer uw Zoon
Uyt myne handen raakt; doch by aldien de zeege,

Aan uwer zyd' verblyft, verbint ik my daar tegen,
 Dat ik uw Kinders beyd' zal stellen in uw hant.
 Men stel de vyantschap zo lange aan een kant.
 Zyt gy hier meê vernoegt.

ROZ.

Door dwang en ook ten deelen,
 Myn jaren die met d'uw' al vry wat veel verschelen,
 Die laten my niet toe, hoewel myn moedig hert,
 Door een rechtvaard'ge wraak hier toe gedreven wert,
 Om zelve in 't gevecht met u, ô Vorst! te treden;
 Doch nu gy my verwint door een'geschyn van reden,
 Ben ik hier meê te vreên, als dat men dit verdrag,
 Van beyderzyts beschryft, en onderteyken; ach!
 Hoe zeer verlangt myn hart; men doe de Trommel roeren,
 En zien wat Ridders dit voor hunne Vorst uytvoeren.

THEO.

Wel aan, nu zalmen zien, wie regt of onregt heeft,
 En of gerechtigheit niet boven onrecht zweeft.

ROZ.

Wanneer stemt gy 't gevecht?

THEO.

Als 't u belieft van daag,
 Of morgen, zo 't u lust.

ROZ.

O neen! myn ziel is graag,
 Om nu door het gevecht eens rust en vreê te winnen.

THEO.

Wel aan, als 't u belieft, men laat hen voort beginnen,

Vyfde tooneel.

TURBINO, LIZAURA, ASTOLFO, LUZINDA, en ORTENZIO.

TURBINO.

Myn Zuster, en myn lief, en myn gedwongen vrient,
 En gy Ortenzio wat hebt gy niet verdient,
 Hoe zal ik best uw trouw met trouwigheit betalen?
 Hoe komt den Hemel my weêr met genâ bestralen.
 Wat schoon en helder licht verlicht myn duyster oog.

LIZ.

Of schoon een donk're wolk den Hemel overtoog,
 Waar in myn ziele rust, en deê myn vreugt verdwynen,
 Zo komt gy goude Zon ons weer met vreugt beschynen.

Hoe blinkt uw held're dag door't breeken van uw nacht.

ASTO.

Den Hemel zy gedankt die ons uit 's vyants macht
Verlost heeft en gevoegt een yder by de zyne:
Luzinda is myn Lief.

TURB.

Lizaura is de myne,
Ons tegenspoedig rad is eens ten ey nt gedraayt.

ORT.

Wel maayt dan nu met vreugt, het geen gy hebt gezaayt,
Zo lustig dat gaat wel, wat dunkje van dat zoenen:
Hou op of ik begin meê buyten tyts te groenen.
Wat zo noch eentje toe; had ik Euandra hier,
Ik teeg al meê te werk: maar wat wil dit getier.

Twee Tamboers met de Heraut uyt.

TUR.

Laat ons het Leger van myn Vader wat meer nad'ren,
Hier is wat nieuws te doen, ik zie gints volk vergad'ren.

Na het slaan van de Tamboer roept de Herant dit navolgende uyt.

HER.

Het wort bekend gemaakt aan ieder, 't zy Kapteyn,
Vendrig of Officier, of Ridder groot of klein,
Van hoog of lagen stant, aan Heeren en aan Knechten,
Dat voor den Beemsen Vorst twe Ridders zullen vechten,
Op dat 'er geen meer bloet onnozel wert gestort,
Zo zal hier meê de Kryg en Oorlog zyn geschorst,
En Ong'ren zal'er meê twe tot zyn voordeel kiezen,
Wie dat van zyner zyd' de stryt komt te verliezen,
Zal volgens het verdrag des winnaars schaâ vergoên.
De Ridders die dees stryt en kamvecht zullen doen,
Zyn Maurits en Gofreed', Arnoldo en Lenate,
Dies wert wel strikt verboôn aan hoog en laag van state,
Op lyf straf dat men geen van viere; noch met raat
Of wapens bystant doe, maar datmen hunliên laat
Dees oorelog alleen elk voor hun Vorst beslechten.
Hier moet zich yder een, 't is wie het is, na rechten,
Op dat hy geen van dees noch hulp noch voordeel doe.
Ik waarschouw ieder een, dat hy zyn schaâ verhoê,
Op straffe als voorheen.

TURB.

Heraut, 'k moet u iets vraagen,
Zegt zyn de Koningen op zulk en wys verdraagen?

HER.

Ja Heer.

TURB.

Waar, en wanneer zal dit gevecht geschiên?

HER.

Na middag hier in 't velt omtrent de klok ten driên.

ORT.

Wat zal den Winnaar doch?

HER.

't Geeft nu geen pas te vragen.
Ik heb myn tyt van doen.

bin.

ASTO.

Dit komt heel wel ter slagen,
Myn Prins laat ons dees kamp in vreemt gewaat vermomt,
Aanvangen zo 't u lust.

TURB.

Wel aan Astolfo komt,
'k Zal zien of men Arnold' in stilheit kan bepraten,
Voor hem die aan te gaan, men zal de Jufferen laten
In een verborgen plaats, by dezen ouden vriend.

LIZ.

Neen heer wy beide zyn in 't minst hier meê gedient.
'k Verlaat Turbino niet.

TURB.

Gy zult my niet verlaten,
Dies bid ik u myn Lief.

LIZ.

Uw bidden zal niet baaten,
Waar gy gaat gaan wy meê, ik blyf by u myn Prins.

LUZ.

Of meent Astolfo dat ik u verlaten zou? geenzins,
'k Volg u in lief en leet.

ASTO.

Haar woorden zyn waarachtig,
Dees Engelen myn Heer geven ons moet om krachtig
Dien Duivel die ons haat te treden op de nek.

TURB.

Wel aan Ortenzio gy moet nu, door gebrek
Van and're Dienaars, ons voor schiltknaap hier verstrekken.

ORT.

Zie wat een frayen kap, van pas om meê te gekken.
Wat noch al? 't is te vreemt, eerst Edelman geweest,
Daar na een Koppelaar. Een Koopman. Toen de Geest
Van Hippocrates zelfs. Nu zel ik moeten vechten
Indien ik Schiltknaap wort. Kan men't met reên beslechten
De stryt waar haast ge eynt. Non fors, nu 't zo moet zyn,
Wie weet wat Juffrou noch, my ziend' in zulken schyn,
En zulk een fraay postuur, en die de Wapens passen,

Als of die om dit lyf van Kints-been zyn gewassen,
 Niet lichtlyk werdt verlief. Wel aan, geen tyt verzuimt.
 Nu beter als hier na, ik hou veel van de ruimte.

Zesde tooneel.

Twee HELBARDIERS met eenige Soldaten, gevolgt van ROZIMONDO met zyn Krygsvolk van de eene, THEODOZIO met MAURITIO, GOFREDO en het Krygsvolk van de andere zyde.

HELB.

Ruym op zeg ik, ruym op, wat zo dat mag ik lyden,
 Daat zyn de Vorsten al, een yder wykt ter zyden.

RO.

't Is vreemt het geen gy zegt, wie heeft in zulk een schyn
 Myn Zoon Turbien verlost? wat Doctor mag dit zyn?

2. HEL.

O voor-boô van 't geluk! die rust daar in myn zinnen.
 De Ridders zyn gereet.

THEO.

Men laatze voort beginnen.

MAURITIO, GOFREDO, TURBINO, ASTOLFO, ORTENZIO gewapent, LUZINDA en LIZAURA gemaskeert uyt.

MAU.

Ik Hertog Mauwerits Alfredo, van het huis
 Batame hoog geacht; en Ridder van het Kruis
 Dat mynen Koning voert, hou tegens Ongren staande
 Aan ider hoog of laag, 't voornoemde Ryk aangaande,
 Dat Theodozio, myn Koning en myn Heer,
 Uw Dochter en zyn Bruyt gedacht heeft nimmermeer
 Te houden voor zyn Boel, of haar van u teshaken,
 Noch noyt gezogt de knoop van vrede los te maken,
 Veel min den roover kent, maar vastelyk vertrouwt,
 Dat gy den roover zyt, om dat gy beter zout
 Door zulk een valschen schyn aan d'Ooreloog geraken:
 Wy beyde zullen u dit met het staal waar maken.
 Ons Wapens zullen niet voor dat den avont daalt,

Of dat men ons verwint, van 't lichaam zyn gehaalt.
 Wie is 't die tegens ons dit anders wil beweeran,
 Die komt nu voor den dag, op dat men hem verleere,
 Geen valsche zaaken meer te nemen by der hant.
 Wat Ridder hout dit nu voor zynen Koning stant?

TURB.

Ik, den gedwongen vrient, laat u, ô Koning weten,
 En al uw Ridderschap; 't zy hoog of laag gezeten;
 Al wie uw wapen voert, of vollegt uw banier,
 Dat ik met dees myn vrient en halve ziel, alhier
 Zal zetten voet by stik, en door het zwaart betonen
 Dat gy steeds hebt gezocht dien ouden Vorst te hoonen.
 Dit blykt aan Graaf Astolf en uw onrechte wraak,
 En 't vangen van de Prins. Wat aanbelangt de zaak
 Van de Princes Mevrouw, en 't breeken van de Vrede,
 Dat is alleen uw schult: om dat gy zonder rede,
 Of eenig schyn van recht in Ong'ren hebt gerooft;
 En eyst door dulle wraak dien eed'len Graaf zyn hoof,
 Die uw ontzinde Neef rechtvaardig nam het leven.
 En om van 't geen ik zeg getuigenis te geven,
 Trek ik dees Degen uit, die nimmer in zyn schee
 Zal keeren, of ten zy dat ik en by dees twee
 Haat onbetoomde tong en schamp're reden snoeie.

ROZ.

Men steek strak de trompet, dewyl de Ridders gloeyen
 En branden na 't gevecht, en na huns Konings eer.

Daar words gevochten. TURBINO en ASTOLFO overwinnen d'andere.

Ha Ongeran overwint, en Bheemen leyt ter neer.
 Den Hemel zy gedankt.

TURB.

Wat zegt gy nu, gy schelmen?
 Sa geeft ons uw geweer, en overgeeft uw Helmen
 Aan Ongrens Majesteyt.

MAUR.

't Zal, zo gy wilt, geschiën.

TURB.

Ontfangt de Wapens die uw Vyant u komt biën,
 Hun leven staat aan u.

ROZ.

Ik schenk hun beyde 't leven;

Maar gy, wie dat gy zyt, wilt u te kennen geven.
Op dat ik uwe daân, en vromigheên beloon.

Zy nemen bun Momaangezigten af.

TURB.

Ik ben en blyf altyt, uw Dienaar en uw Zoon.

ASTO.

En ik uw eeuw'ge slaaf.

ROZ.

De Geesten die begeven
Myn afgeslooft gezicht, myn Zoon, myn eenig leven,
Die in de hoogste noot, uw lyf voor Vader waagt,
Het rouwt my dat ik onschuldig heb verjaagt.
En gy, die met uw trouw, uw vromigheid laat blyken,
En helpt uw Vorst en Heer dees groote zegen stryken,
Ik zal van nu voortaan uw schut en scherm-heer zyn.
Had ik Luzinda nu, ge-eyndigt waar myn pyn.
Uw Zuster, ach! myn Zoon! heb ik t'onty d' verlooren.

TURB.

Verloren, neen, ô neen, ziet hier uw kint herboren.

ROZ.

Myn Dochter, ach! myn Kint.

THEOD.

Myn Bruyt, dat ik u kus.

ASTOL.

Neen Heer, zy is de myn, zo 'tu belieft.

THEOD.

Hoe dus!
Wel Graaf wat zal dit zyn?

LUZ.

Ik bid u zyt te vreden;
Want wy zyn Man en Vrouw.

ROZ.

Getrouwt myn Kint?

LUZ.

Met eden,
En heiliglyk verknocht, gelyk Lizaura weet.

ROZ.

Waar is die schoone maagt?

LIZ.

Uw maagt die is gereet
Om straffe van uw hant, door 't zwygen te ontfangen.

THE.

Wat schoonheit komt myn ziel, als met een strik omvangen.
Of het begin en 't ent oyt schoonder heeft geteelt,
Indien zyn Majesteit kan maken dat dit Beelt
My wort ten Echt belooft, ik zal Luzinda laten;
Zy trouwt aan die 't haar lust.

ROZ.

Wat mag de Vorst doch praten;
Weet gy wel dat zy is de Zuster van de Graaf?

THEOD.

Te liever heb ik haar, zo kan men door diegaaf
Ons wreede vyantschap in vrintschap doen verand'ren.

TURB.

Heer Vader met verlof, wat spreekt gy met elkand'ren.

ROZ.

Wy spreken dat Astolf myn Dochter toebehoort,
Door zyn getrouwe dienst.

TURB.

Myn Heer stemt gy dit woort.

THEOD.

O ja! mits dat men my die schoone maagt zal geven
Tot echte Koningin.

TURB.

Om haar heb ik myn leven
In veelderley gevaar, zelfs in uw hant gestelt:
Indien gy hooren wilt, zo hoort met wat geweld
Dat my haar schoon gelaat heeft weten t' overwinnen,
Dat ik die 'k heb gehaat, gedwongen wiert te minnen.
Heer Vader zyt gewis, de Graaf waar lang gedoot
Door 't stout bestaan zyns liefds, indien ik in de noot
Zelf niet gevallen waar; gy gunt Astolf myn zuster,
Gunt my Lizaura ook, zo zult gy veel geruster
Uw leven en uw Ryk, door dees twee dubbele knoop,
Beheerschen met vermaak; en gy ô Vorst! ik hoop
Dat gy dit Huwelyk, van Gode zelfs beslooten,
Niet wrev'lig met onmoet, zult zoeken om te stooten,
Zie eens wie dit verzoek aan u, ô Koning doet!
't En is geen Boeren Zoon, maar 's Konings naaste bloet.
Hebt gy de vrede lief, en lieft gy die de vrede
Op 't alderhoogst behaagt; zo kunt gy met geen rede,
Of geenderley manier dit weyg'ren.

THEOD.

Eed'le Prins,
Hoe zou een sterfelyk mensch, 't onsterfelyk eenigzins
Beletten zyn besluit? ô neen; zulks is onmoogelyk:
Ik kan 't niet weygeren, en word zo mededooglyk,
Welspreekende Turbien, dat myn versteende hert,
't Welk eer onmenschelyk, nu weder menschelyk wert.
O Hemel! wilt dit Lant en hare Vorsten zeeg'nen;
Zo moet u geen van al meer ongeval bejeeg'nen;
Zo gaat het eeuwig wel, en zo ik anders meen,
Dat ik noit nazaat teel die op myn Troon mag treên.

TURB.

Zyn Majesteyt heb dank.

ARN.

Ik wensch uw veel geluk:

LEN.

Dat u noit onheyl moet.

MAU.Den Hemel die u druk
In vreugde heeft verkeert, die geef u een lang leven.**GOF.**

Gebiet my na uw wil.

ORT.Wat zal men my doch geven,
Ik die het heele werk alleen meest heb gedaan;
Men heeft my niet van doen, men laat Ortenzio staan,
De noot is nauw geeynt, de weldaat is verstorven.**ASTO.**

Myn Heer gy hebt het heel met uw Schiltknaap verkurven.

TURB.Komt hier Ortenzio, Heer Vader, deze Man
Heeft ons meer dienst gedaan, als men vergelden kan.**ROZ.**

Wel aan Ortenzio, ik zal het u vergelden.

ORT.

Gun my de Echo maar van 't laast dat gy daar melden.

ROZ.

Wat 's dat?

ORT.Zie eens myn Heer wanneer gy het vergelt,
Ey laat de ver daar af, zo blyft'er niet als gelt.**ROZ.**Is 't u om gelt te doen, dat zal u niet ont breeken,
Men lost al het Kanon, dat de Trompetten steeken,
En dat men viert en luyt over 't geheele Lant;
Men hout een oopen hof voor alle luiden; want
Nu dat ik al myn kroost of Kinders heb gekreegen,
Wil ik dat yder een myn vreugde en myn Zeege
Ook mee deelachtig zy. Zyn Majesteit treê in,
In volg u met dees vier en al het Hof-gezin.

E Y N D E .

